

POSTARINA PLACENA U GOTOVOM

HRVATSKI PLANINAR



God. XXXVI.

Kolovoz-Rujan 1940.

Broj 8.-9.

Izdaje Hrvatsko planinarsko društvo, Zagreb



CERTO KAMERE

ZA SVE I SVAKOGA

Osvjedočite se bezobveznim pregledom kod stručne tvrtke

GRIESBACH I KNAUS FOTO VELETRGOVINA

ZAGREB, Jurišićeva ul. 1.

Zatražite besplatni veliki cjenik foto-aparata i pribora.

Planinari s iskaznicom 10% popusta.

*Hirčeva kuća na Bijelim stijenama je otvorena.
Ključevi se nalaze kod Sime Kosanovića u Jasenku.*

POKUĆTVO »KRULJAC«

Članovi Hrvatskog planinarskog društva imaju
na Plitvičkim jezerima u ĐAČKOM DOMU
(vili Franić) popust na noćenju, te plaćaju u
zajedničkoj sobi Din 10.- po osobi, a u sobi
sa 2 kreveta Din 30.-, a u sobi sa 2 kreveta i
otomanom Din 40.- do 50.-.

Krajačeva kuća u sjevernom Velebitu je otvorena.

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA — ZEITSCHRIFT DES
KROATISCHEN ALPENVEREINS — REVUE DU CLUB ALPIN CROATE —
JOURNAL OF THE CROATIAN ALPINE CLUB

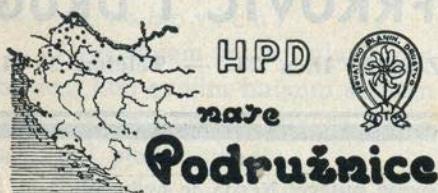
IZDAVAČ I UPRAVA — HERAUSGEBER UND VERWALTUNG — EDITEUR ET
ADMINISTRATION — PUBLISHER AND ADMINISTRATION: HRVATSKO PLA-
NINARSKO DRUŠTVO, ZAGREB, VARŠAVSKA 2a, TEL. 65-01

UREDNIK — SCHRIFTLEITER — REDACTEUR — EDITOR: IVAN RENGJEO,
ZAGREB, KRIŽANIĆEVA UL. 4a.

God. XXXVI.

Kolovoz-Rujan 1940.

Br. 8.-9



PROSLAVA POKUPSKOG PLANINAR- SKOG DANA NA HRASTOVIČKOJ GORI

Petrinjski planinari proslavili su 11. o.
mj. sa podružnicama iz Pokuplja i Ban-
vine konačno dovršenje svoje planinars-
ke kuće i »Pokupski planinarski dan«.
Proslava se održala na vrhu Hrastovičke
gore (415 m).

Proslava je počela već u subotu krije-
som, koji se palio u 21 sat na vidikovcu,
a lijepo se vidio po čitavoj okolici.

Neki su izletnici već u subotu došli, da
što dulje borave u lijepoj petrinjskoj
okolici. Tako je već u subotu došao gosp.
prof. Vladimir Stahuljak. On je prvi sa
svojim dacima nekad otkrivaо ljepote ove
naše gore. Njegovu ljubav i rad za pri-
rodu i naš kraj osjetili smo svi zajedno
s njim na ovoj proslavi. Isto došao je u
subotu iz Samobora bivši veoma vrijedni
tajnik petrinjske podružnice gosp. To-
mica Mrnjavčić sa svojom obitelji.

U nedjelju ranim jutrom mnogi i mnogi
kretali su prema vrhu Hrastovičke gore,

koja je najsjeverniji ogrank Zrinske
gore. Krasno jutro. Sunce je obasjalo svo-
jim zrakama ubavu Hrastovicu nad ko-
jom se dižu ruševine crkve sv. Duha i
stare Hrastovice, svjedočke prošlih vre-
mena. Pogled na ovu goru dao je poticaj
početkom ovog stoljeća gosp. dru R. Hor-
vatu, te je napisao knjigu »Borba Hrvata
s Turcima za Petrinju«.

Tokom jutra dolazile su susjedne po-
družnice i drugi izletnici. Došla su braća
iz Zagreba, Karlovca, Siska, Gline, pa čak
iz Nove Gradiške.

Oko 10 sati došlo je crkveno pjevačko
društvo »Sv. Cecilija« iz Petrinje pjeva-
jući i svirajući domaće petrinjske pjesme.
Na čelu društva bio je predsjednik gosp.
Perc, potpukovnik u m., i zborovodja g.
Ivan Lazički, kapelan petrinjski. Napokon
je došao »Hrv. junak«, mnogo Petrinjaca
i seljaka iz okolice.

Sv. misu — prvu na ovom mjestu —
služio je iza 11 sati veleč. gospodin I. La-
zički, koji je pod sv. misom održao lijepu
prigodnu propovijed, a »Sv. Cecilija« pod
vodstvom časne sestre pjevala je skladno.

Iza sv. mise otpjevali su prisutni »Li-
jepu našu«, a gosp. kapelan blagoslovio
je kuću.

Iza blagoslova pozdravio je redom sve
prisutne i zahvalio se predsjednik petrinj-
ske podružnice g. Matija Filjak. Prikazao
je, kako je ova kuća sagrađena u kraju.

gdje su se vodile žestoke borbe protiv nekrsta, među kulama, koje su svjedokom tadašnjeg vremena. Sagrađena je zajedničkim nastojanjem i trudom okolnog seljaštva, građana i ostalih dobročinitelja. Koliko je seljacima draga ova kuća, svjedoče riječi jednog seljaka, koji je rekao g. Filjaku: »Veselim se, gospodine, ovoj kući više, nego da je u mom dvorištu.« Ta kuća dođe i seljacima dobro, jer se sklone od nevremena. Ona nosi ime društvene blagajnice gdice Anice Braim, koja se najviše zauzima za kuću i vodi svu brigu oko nje.

Govorio je nadalje o važnosti ove gore u povijesti. Ona je bila zaklonom Ljudevitu Posavskom, a madžarski kralj Ladislav nije dalje od nje napredovao, dakle bila je bedem i branič domovine.

Dalje je govorio g. Slavko Brezovečki, izaslanik središnjice. Osvrnuo se na rad petrinjske podružnice i darovao u ime središnjice dvije slike.

G. ing. Sattler, predsjednik karlovačke podružnice »Dubovac«, čestita podružnici i predsjedniku na slavi i poklanja malu značku kao vidljiv znak pažnje. Nadalje govorio o Pokupskom planinarskom danu, o našim gorama, koje moramo što više upoznati i time lijepu našu domovinu.

Zatim tajnik »Dubovca« g. M. Ribar spominje prvi sastanak pokupskih podružnica na Petrovoj gori prošle godine na rođendan vođe Hrvata dra V. Mačeka i predlaže, da podružnice posjeti goru, gdje je poginuo posljednji hrvatski kralj Petar Svačić. Tamo je počela borba za slobodu, na ovoj — Zrinskoj — nastavljena. Ovaj kraj je grobница hrvatske slave. Čitao je iz spomenknjige pokupskih podružnica, u kojoj je napisan mottó (iz Šenoine pjesme »Smrt Petra Svačića»):

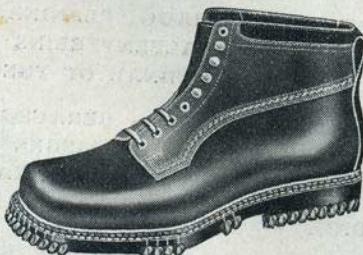
»Pod tom gorom planu boj...

Opjela nema

Domovina za vjenčanog si zadnjeg
sina.«

Dalje g. Cvjetko Brkić čestita u ime Gline.

Na koncu govori g. Vladimir Stahuljak. Spominje, kako je pred 25 godina tražio



Najveći izbor planinarskih, športskih i ostalih cipela vodi trgovina
MACAN-cipela

FRKOVIĆ I DRUG

Zagreb, Ilica 24. — Telefon 55-14.

ovdje puteve. Negda je ovdje bio sam, a danas evo ima mnogo slijedbenika.

Na proslavi je bio i akademski slikar g. prof. Zlatko Šulentić, sin ovog kraja. Iza ručka bilo je planinarsko venelje. Svirali su domaći tamburaši iz Hrastovice, a bilo je i druge glazbe. Lijepom domaćom petrinjskom pjesmom osobito se istaklo pjevačko društvo »Sv. Cecilije«, koje je dalo ovoj proslavi pravo petrinjsko raspoloženje.

Upisivalo se u spomenknjigu pokupskih planinara, plesalo i veselilo, te su se svi zedovoljno pred noć razišli osjećajući zadovoljstvo, koje mora osjetiti svaki iza susreta s Petrinjcima.

Od Siščana dobila je podružnica na poklon 4 slike i nešto posuda.

Ova velika svečanost, na kojoj je bilo preko 300 ljudi, svjedok je složnog rada petrinjske podružnice, tamo od Stahuljaka pa do Filjaka i Mrnjavčića. Složnim redom ostalih podružnica, seljaka i građana uzmoglo je društvo sazidati ovu lijepu kuću i pridonijelo mnogo upoznavanju ovog našeg graničarskog kraja.

Jugoistočna stijena Velikoga kuka (1.850 m) na Čvrsnici

Brezovečki S. (Zagreb)

(Prvenstveni uspon 10. i 11. VIII. 1939.)

Nakon dugog puta željeznicom iz Zagreba preko Sarajeva konačno smo izišli na malenoj i mirnoj stanici G r a b o v i c i. Odavle započinje pješačenje udobnim markiranim kolnim putem, koji izlazi iz kenjona rijeke Neretve u najljepšu alpsku dolinu Hercegovine, u D i v u G r a b o v i c u.

U večernjem sutoru ulazimo u dolinu putem uza sam potok Grabovicu, koji svojim bučnim šumom narušava tišinu te doline. Naš cilj bijaše, da pohodimo čuvara kraljeva lovišta, kamo stigosmo nakon sat i pol pješačenja.

Drugi dan po najljepšem vremenu pošli smo dalje tražeći alpinistički najinteresantnije vrijednosti ove doline, naime strme stijene. Dolina Dive Grabovice duboko se usjekla u sam masiv Čvrsnice između Male Čvrsnice i Plase. U svom gornjem dijelu cijepa se ta dolina na dva odvojka. Lijevi odvojak, imenom R a d a v a, ukliješten je između silnih okomitih stijena M e d e d a (1765 m) i M e r i Ć a s t i j e n a (1681 m). Desni odvojak, koji je u stvari nastavak (orografski početak) doline, zove se Z a k a m e n i c a, a nalazi u samo podnožje ogromne jugoistočne stijene V e l i k o g a k u k a (1858 m), koji zatvara pročelje slijepe doline Dive Grabovice.

Iznenadjeni stojimo na raskrsnici Radave i Zakamenice impresionirani jedinstvenim pogledom na ove okomite i veličanstvene stijene.

Lijeko od nas iz Radave ustubocio se profil reliefsnih Merića stijena obasjan suncem. Na impozantne Merića stijene nadovezuje se stijene Mededa, koje se oslanja opet u polukrugu na Bijele stijene ili Jelenak. Da ova slika bude potpuna, stijene se nastavljaju i dalje te dostižu svoju kulminaciju u ogromnom i impozantnom 1.300 m visokom kamenom zidu jugoistočne stijene Velikoga kuka.

Ta stijena dominira dolinom Dive Grabovice i zapinje za oko svakom prolazniku. Nju kao da je izmisnila najsmjelija ljudska mašta, tu je usredotočen sav ljudski pojam strmine, veličine i nepobjedivosti u isti čas. Stijena Velikoga kuka nadilazi svojom visinom i čuvenu sjevernu stijenu Triglava, koju mi također vrlo dobro poznajemo.

Gotovo nitko od mojih drugova nije mogao povjerovati, da u te krajeve još nije stupila noga planinara-penjača. Stijene, koje su se iznad naših glava uzdizale u modro nebo, bile su u alpinističkim krugovima potpuno nepoznate. Iznenadjuje nas činjenica, da se unatoč tome, što je penjačko planinarstvo u našoj zemlji na visokom stupnju, nije do danas našao nitko, koji bi prošao bilo koju od ovih lijepih stijena. Udaljenost hercegovačkih i bosanskih planina od naših alpinističkih centara Ljubljane i Zagreba ne može nas opravdati, jer su ove planine nama ipak bliže negoli na pr. one u inozemstvu, koje se češće posjećuju.

Bog zna, kako bi dugo alpinizam u tim planinama čekao uskršnucé, da se u Sarajevu ne nalazi agilna podružnica H. P. D. »Bjelashnica«, koja živo radi na propagandi pohađanja tih planina.

Svjesni velikih zadataka, koje smo si postavili, temeljito smo proučili stijene i mogućnost uspona kroz njih. Laszowski i Šporčić naumiše izvesti uspon kroz sjevernu stijenu Merića, dočim je Dragman i mene zanimala stijena Velikoga kuka. U dubokim mislima odlazimo na počinak, jer sunce je davno već zašlo. Sive stijene poprimile su u kasnom večernjem sutonu tamnu i neodređenu boju. Sumrak im davaše mističan izgled, koji nas je morio poput tajne šutljivih sfinga.

Još pred zoru dne 10. kolovoza okrijepljeni snom podosmo prema stijenama. Ovaj puta opskrbljeni užetima, klinovima i svim ostalim tehničkim priborom za teške penjačke uspone. Naš dobar drug Bumba spremio se da markiranim putem preko Strmenice otpremi našu preostalu prtljacu do novo otvorene planinarske kuće pod Velikim Vlincem (2116 m). U tu svrhu najmio je konja i pratioca u selu Grabovici.

Nebo kao da nam nije bilo skljono zbog naših smjelih misli! Spustila se nagla i snažna kiša, koja nas je prisilila potražiti sklonište u lovačkoj kući u Radavi. Tek u 7 sati pokazalo se prijaznije vrijeme a u vezi s time i mogućnost da izvršimo svoje namjere. Dok Laszowski i Šporčić odoše pod sjevernu stijenu Merića praćeni našim dobrim željama, dotle odosmo Dragman i ja kroz Zakamenicu pod Veliki kuk. Silne kamene gromade otežale su nam prilaz do stijene Velikog kuka. Idući kroz isušeno potočno korito Zakamenice stigosmo poslije dvosatnog hoda konačno do ulaza u samu stijenu.

U stijenu ulazi ogroman i široki žlijeb, koji nakon naglog uspona postaje manje strm, da konačno svojim jezikom zađe pod sistem kamina, koji sijeku lijevi dio stijene do njezina ruba. Uspon kroz te kamine bio bi skrajnje opasan zbog kamenja, koje neprestano pada, zato odlučismo izvršiti uspon u vertikali samoga vrha, t. j. u idealnom potezu od podnožja kroz sredinu stijene do vrha. Kroz prvih 250 m

ulaznoga žlijeba penjemo se slobodno bez užeta, jer nismo još naišli na veće zapreke.

Tim prvim dijelom stijene, kako smo kasnije doznali, prolazili su već davno prije nas krivolovci progoneći divokoze. Zadivila nas je tom zgodom pomisao na njihovu odvažnost i vještina, koja je po-

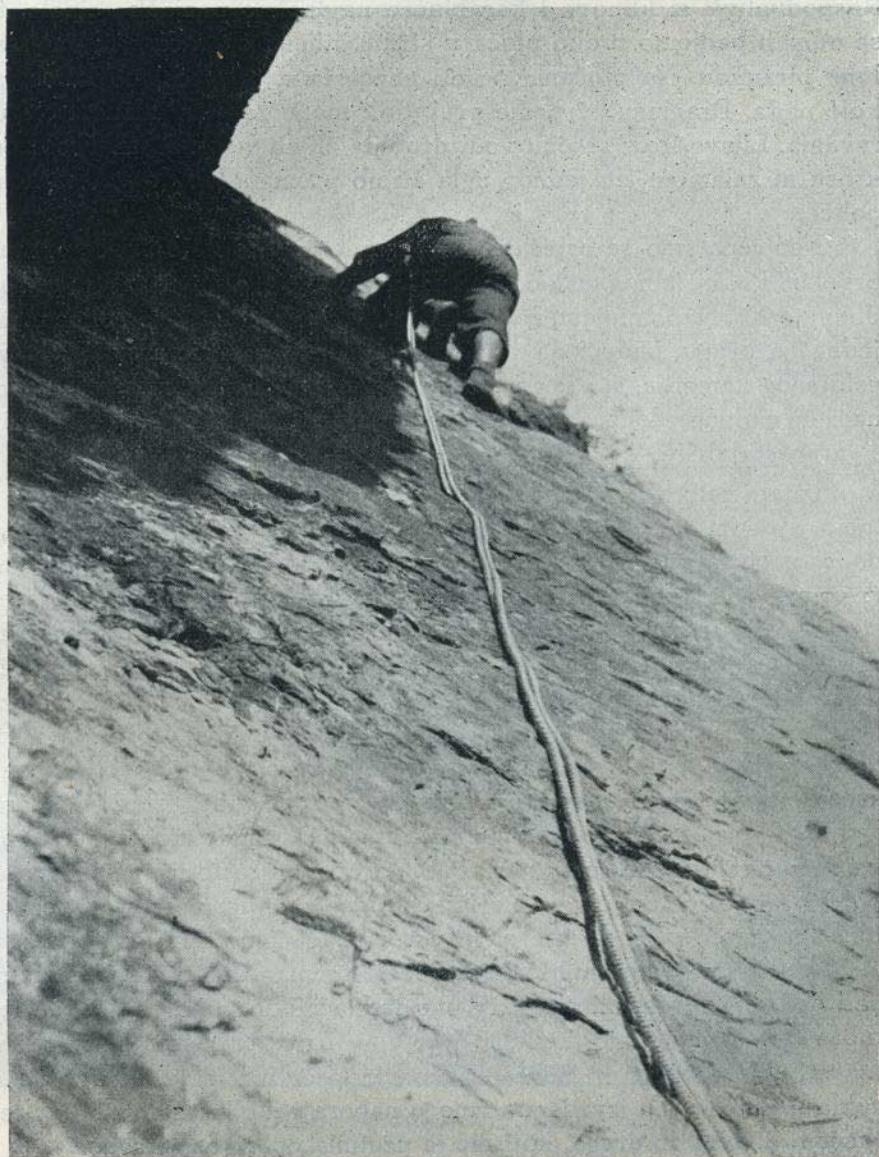


Foto: S. Brezovečki

Strma polica u jugo-istočnoj stijeni Vel. Kuka

trebna u lovnu na tu visoku divljač u tako teško pristupačnom predjelu planine.

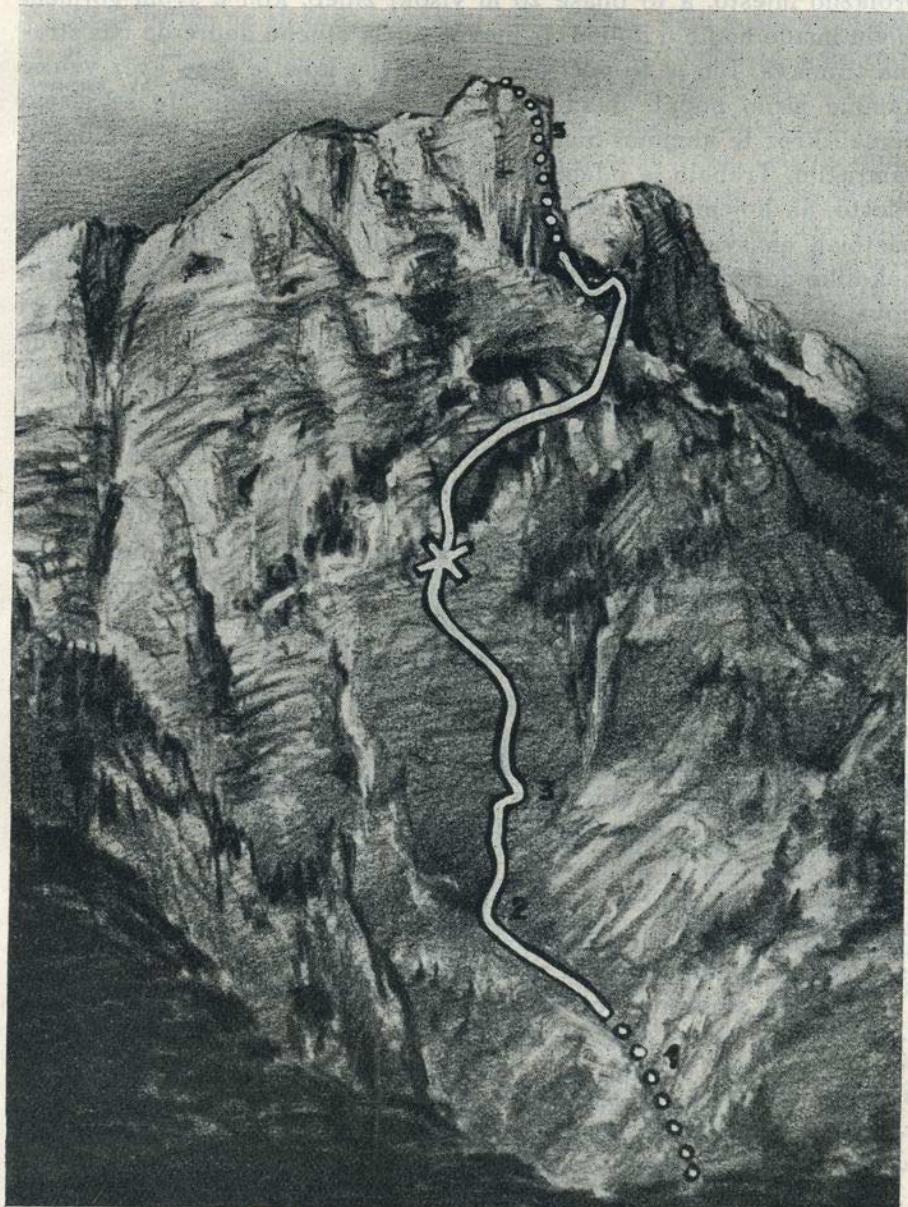
Na mjestu, gdje prestaje strmina velikog ulaznog žlijeba, nalazi se desnu stranu mali odvojak, koji se nastavlja u 45° nagnutim ispranim pločama. Te se ploče završuju u okomitoj stijeni. Na njima odbiremo zgodno mjesto, gdje se navezujemo na 40 m dugo dvojno uže. Raspolijelivši si klinove i karabinere navlačimo penjačke cipele, te se odmah penjemo preko ploča u strmu stijenu sagradivši usput malenu piramidu. Na pločama prijeti neprestana opasnost od kamenja, koje pada. Dragman se penje prvi, dok mene zapada dužnost osiguravanja. Lijevo kroz stijenu vodi drobljiv žlijeb visok 20 m. Prolazeći kroz nj gađamo iza jednog ugla strmo prema gore do velike kose police.

Neobično smo se osjećali na toj polici, preko koje bijaše opasan prijelaz. Polica je nagnuta od desna na lijevo 40° , a njezin nagib prema dolini je 20° . Napominjem, da su u stijeni Velikog kuka sve police nalik jedna na drugu, budući da se struktura i oblik stijene sastoji iz koso uslojenog kamenja, što je za penjače vrlo neugodno, jer ne mogu pronaći ni malene plohe stijene, koja bi im pružila mjesta za odmor ili sigurno stajalište.

Iznad velike police uzdigla se stijena strmo ispresijecana tu i tamo rijetkim policama. Uz velike teškoće prolazimo kroz taj sistem police zabivši putem klinove za osiguranje. Iznad police postaje stijena vrlo izbočena, te smo prisiljeni prijeći lijevo 40 m. Iznad prevjesne stijene primjetisemo maleni osamljeni borić, te uzmemo pravac do njega. Dragman zabija klin i nestaje iza ruba izbočene stijene. Uže teče polagano kroz moje ruke, što je bio znak, da se iza ruba nalaze veće zapreke. Svakoga penjača u takovim časovima prožimljje neko naročito uzbudjenje i radoznalost, pogotovo prigodom prvog uspona kroz neku stijenu. Kada je moj drug nestao iza ruba, ostao sam sâm. Jedino nas je spajalo još dvojno uže, koje je teklo iz mojih ruku kroz karabiner zabijenog klina i nestajalo za rubom. Prošlo je već pola sata, a drug mi se još uvijek ne javlja; uže teče za njim pedalj po pedalj. Pošto na moje poklike nije odgovarao, bio sam u brizi, da mu se što ne dogodi. Čvrsto stisnul Šakama uže, spreman izdržati i eventualni pad druga. Glavom mi prolazi samo jedna misao: »Šta se događa iza ruba?« — Konačno mi dovikne drug gore iznad glave, da ga slijedim. Izbijši klin jedva sam održao ravnotežu, jer me je teška uprtinjaca vukla u dubinu. Tu izvedem s mnogo napora nekoliko zahvata te s teškoćom dođem do druga, koji me je užetima dobro osiguravao.

Silna vrućina toga dana prisilila nas je, da ispijemo gotovo svu zalihu vode, što nam je, nažalost, donijelo vrlo neugodne posljedice. Teren je izgledao nešto prolaznjim. Dolazimo do ruba strmog gre-

bena, koji se gotovo okomito ruši u dubinu. Opet gradimo malu kamenu piramidu za orijentaciju onima, koji će poslije nas ponoviti



JUGOISTOČNA STIJENA VELIKOGA KUKA

Povučena crta označuje smjer izvršenog uspona: 1. ulazni žlijeb; 2. isprane ploče; 3. velika polica; × mjesto noćenja u stijeni; 4. toranj na istočnom bridu; 5. smjer uspona kroz sjev.-ist. stijene. — Istočana mjesta prikazuju smjer uspona, koji se ne vidi na slici.

uspon. Mjesto, na kojem se greben oslanja o kompaktnu stijenu, moramo obići u lijevo nekoliko metara. Odavle vodi smjer kroz jedino prolazno mjesto, a to bijaše 20 m visoki žlijeb, koji u svom gornjem dijelu imade nagib u dolinu. Iz lijevog dijela stijene dopre do nas strašna tutnjava. Bio je to veći odron kamenja, koje je sada kroz velike kamine jurilo poput vlaka u dolinu. Bili smo sretni, što se nismo penjali kroz te kamine! Sunce je već davno zašlo, te se je već dobro zamračilo. Trebalо je odabratи mjesto za noćenje u stijeni. Međutim, mjesto, na kojem smo stajali, nije bilo prikladno za boravak, pa smo nastojali na svaki način proći kroz žlijeb do mjesta, gdje se nalazi nekoliko gorskih borića. Dragman ulazi u žlijeb i zabija nekoliko klinova, iznad kojih se podiže rukama i krajnjim naporom prelazi i izlazi iz žlijeba. Ostao sam opet sam u tamnom žlijebu i čekao, da me drug osigura. Čujem ga, kako zabija klin, da se osigura. Konačno me poziva, da ga mogu slijediti. Bilo je već pola 9 uveče, a tama potpuna tako, da sam jedva razabirao klinove, koje sam uzalud nastojao izbiti. Bili su zaista čvrsto zabijeni. S najvećom teškoćom prolazim iznad klinova, nastojeći izići iz žlijeba, visim na rukama već drugi puta tražeći uzalud upore za noge. Kod zadnjega pokušaja dovinem se do ruba, ali na nesreću zapne mi o stijenu uprtnjača. Osjećam, da mi popuštaju sile i sa strahom pomišljam na duboku tamu poda mnom. U zadnji čas zategne moj drug uže, te me izbavi iz neugodne situacije. Obustavljamo daljnji uspon te se vežemo užetima o borić, gdje se spremisimo za noćenje.

Zaista su čudno izrasli ti gorski borići (*pinus leucodermis*) u gotovo nepristupačnim stijenama Čvrsnice. U tjesne pukotine okomitih stijena zadrli su svoje čvrsto korijenje, iz kojeg je izrasla čvrsta i žilava stabljika. Ti su borići slikovitog kišobranastog oblika. Stijena Velikoga kuka prilično je obrasla tim borićima u svojoj trećoj četvrtini. Bilo kako mu drago, prisutnost vegetacije bilo koje vrste uvijek se ugodno doimlje penjača u osamljenoj strmoj stijeni.

Poslije skromne večere izmoreni čvrsto smo zaspali. Predzoru prenula nas je iza sna snažna detonacija. Bilo je to opet kamenje, koje je padalo i rušilo se u našoj neposrednoj blizini. Polagano je svitalo. U jutarnjem svitanju leži duboko podno naših nogu dolina Dive Grabovice, dok su prvi traci izlazećeg sunca nježno ožarili oštре kamene vrhove susjedne Prenj-planine. Tamo desno sa Merića stijena čujemo poklike naših drugova Laszowskoga i Šporčića, koji su dosegli rub Maločvrsničke visoravnini i mi im se radosno odazivljemo.

Bili smo tek u polovini stijene, te smo se zato, čim se razdanilo, penjali dalje. Mogućnost uspona vidjela se preko prijaznoga i obrasloga grebena do pod sam vršni masiv. Naročitih poteškoća u tome grebenu nismo imali izuzevši silnu vrućinu, koja nas je polagano ali

sigurno slabila. Po grebenu napredujemo brzo i naglo se dižemo u visinu. Konačno završuje taj greben pod silno izbočenom stijenom te nam je preostalo jedino da upopriječimo desno oko 60 m do oštrog visokoga tornja na sjevero-istočnom rubu stijene. Jedini prolaz moguć je preko toga tornja, koji smo svladali nakon trosatnog napornog uspona. Dragman je usput zabio seriju klinova, koji su svi ostali na tom mjestu. S tornja lagano silazimo na malo sedlo, iznad kojega se uzdiže bizarni i okomiti 250 m visoki stup samoga vrha. Odavle dolazimo u kontakt s našim drugom Bumbom, kojega smo zamolili, da nam doneše vode i, ako je moguće, spusti je po užetu do nas, kada dođemo bliže. On se udaljio s vrha i otišao po vodu. Sunce je sve jače palilo, bilo je već 2 sata poslije podne. Tu smo proživljavali tešku krizu zbog žeđe. Obilazimo u desno podnožje vršnoga stupa te na našu najveću radost nailazimo ispod jednog nadvišenog dijela iznad police ... vodu! I ako je skromno kapala niza stijenu, nama je ipak poslužila kao mala okrepa. Tu smo nailazili i na tragove divokoza.

Nešto osvježeni i dobre volje nastavljamo uspon, te prelazimo preko 3 m visoke stepenice u kamenjem posuto korito, iz kojega kroz 10 m visoku stepenicu nailazimo na slično korito, nešto manje od prvoga. Sada po laganom i položenom terenu zalazimo u vertikalnu stijenu, kroz koju u njenom desnom kutu prolazi 120 m visoka usjeklina. U međuvremenu pojavio se na samome vrhu naš drug Bumba, bio je u društvu s Laszowskim i Šporčićem. Donijeli su vodu i mnogo užeta. Napokon nam spuštiše vodu na užetu preko 100 m dugačkom.

Neopisiva su bila čuvstva, koja su se tada rađala u nama, kada je nekoliko boca zazvonilo iznad naših glava i spušтало se polagano do nas. Pričinilo mi se, da slušam veličanstveni andante izveden u silnim akordima, koji su nam donosili novi život poslije velike i mučne borbe. Brzo smo sada napreduvali kroz okomitu usjeklinu, pomognuti užetom spuštenim po drugovima. Uspinjali smo se ispunjeni novim životnim snagama prema našem prvom i konačnom cilju — vrhu!

Konačno — vrh!

Pozdravljamo se s drugovima uz drugarsko stiskanje ruku i s onim pogledom u oči, kojim je bilo rečeno i izraženo sve, što je vezalo u borbi do pobjede nas mlade ljude. Još jedan pogled bacismo u dolinu nezaboravne Dive Grabovice, koja se je sada kupala u već prozirnim maglama. Moj visinomjer pokazivao je točnu visinu stijene: 1.300 m, kroz koju smo se probili za puna 33 i pol sata. Stijena je prema tome visoka točno 1.050 m ne uračunavši ovamo onih 250 m ulaznog žlijeba. Tehnički je stijena krajnje teška i nužno su potrebni klinovi i pomoćne zamke za svladavanje nepredvidivih zapreka.

Stijena je mjestimice nepregledna, a orientacija teška; u normalnim prilikama je noćenje neizbjegivo.

Jedan sat kasnije već smo sjedili u lijepoj novo otvorenoj i vrlo udobno namještenoj planinarskoj kući pod Velikim Vilincem (1961 m), koju je sagradila naša vrijedna podružnica H. P. D. »Bjelašnica« iz Sarajeva. Tu smo u ugodnom raspoloženju prepričavali svoje doživljaje i postavljali osnove novim usponima.

Južne hrvatske planine

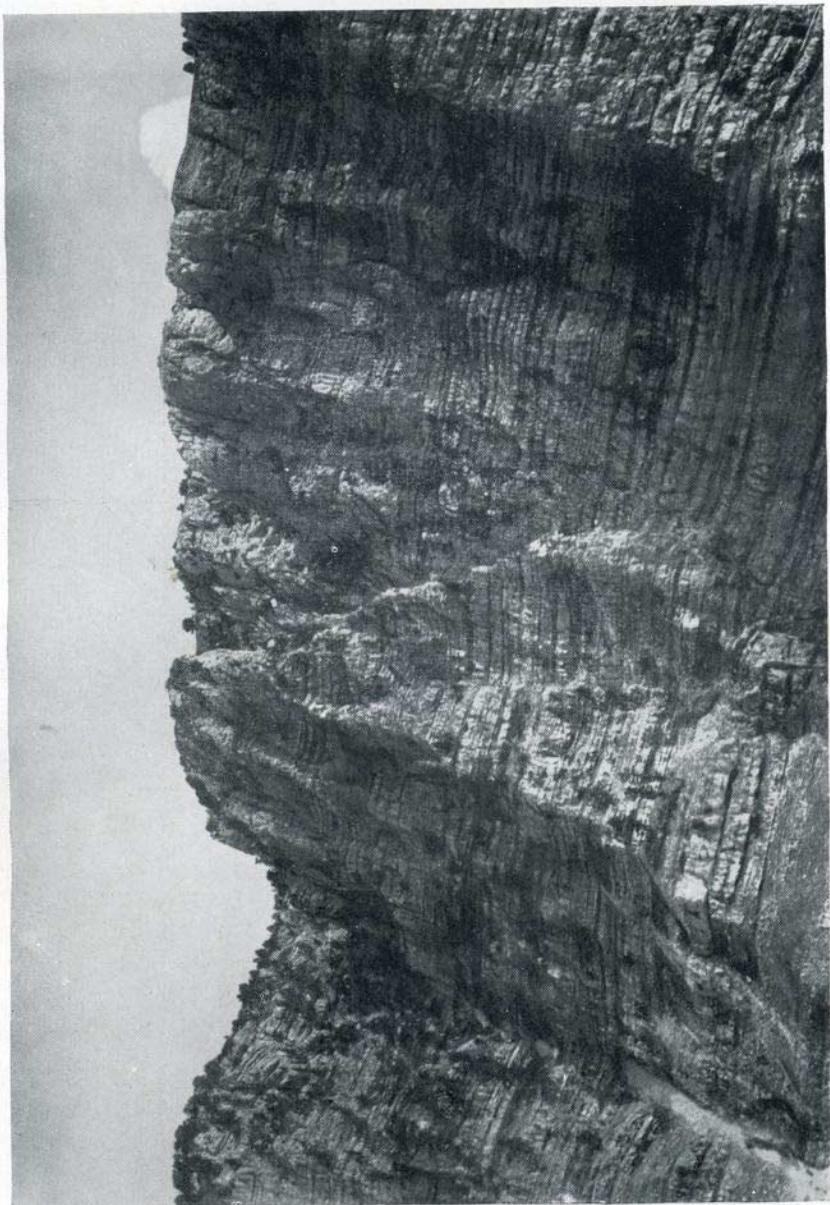
I. Renggeo (Zagreb)

Uredbom od 26. VIII. 1939. osnovana je banovina Hrvatska sa širokom upravno-političkom samoupravom karaktera federalističkog tako, da su drevnoj matici hrvatskih zemalja nakon stotina godina i opet vraćeni i pripojeni krajevi, koji su još u doba narodnih vladara pa i kasnije, osobito za bana Pavla Šubića, bili sastavni dijelovi kraljevine Hrvatske. Tako su opet došli u najužu političku vezu s ostatim hrvatskim krajevima naročito kotari na jugu i to Travnik, Fojnica, Bugojno, Prozor, Konjic, Livno, Tomislavgrad, Ljubuški, Mostar i Stolac, sve kotari, koji su donedavna upravno spadali pod bivšu Bosnu i Hercegovinu. Nacionalni karakter tih kotara je onaj faktor, koji je bio od presudne važnosti, da se oni pripoje banovini Hrvatskoj. Za hrvatstvo tih deset bivših bosansko-hercegovačkih kotareva najbolje govori i apsolutno ga potvrđuje sastav njihova stanovništva. Na tome teritoriju živi danas okruglo rimokatolika 190.000, muslimana 75.000 i pravoslavnih 34.000 ili, drugim riječima, tu, u južnom dijelu banovine Hrvatske boravi danas 265.000 Hrvata-ikavaca i 34.000 Srba-ijskavaca.

Taj dio banovine Hrvatske, međutim, nije samo zanimljiv i za nas Hrvate važan jedino s gledišta etnografskog, nego se njegovo značenje ističe, i kad ga promatramo i proučavamo i s gledišta geografskog. Već se na prvi i površni pogled na dobru geografsku kartu opaža, da se je teritorij banovine Hrvatske u većem dijelu navedenih kotareva, osobito u sredini i prema istoku, proširio na visoko gorje i planine, koje često puta prelaze visinu od 2000 m. U tom se osobito ističu vrhovi planina na jugoistočnoj granici Banovine kao Bijela gromila (2071 m), Krstac (2070 m), Nadkrstac (2112 m) i Ločike (2107 m) na Vranici-planini, Krvavac (2062 m) na Bjelašnici i Osobac (2026 m), Otiš (2097 m), Zelenaglava (2123 m), Vjetrenabrd (2053 m), Lupoglavl (2102 m), Galič (2059 m) i Velikakapa (2004 m) na Prenju. Centralno je u tome kraju smještena Čvrsnica planina sa

Foto: M. Dragman

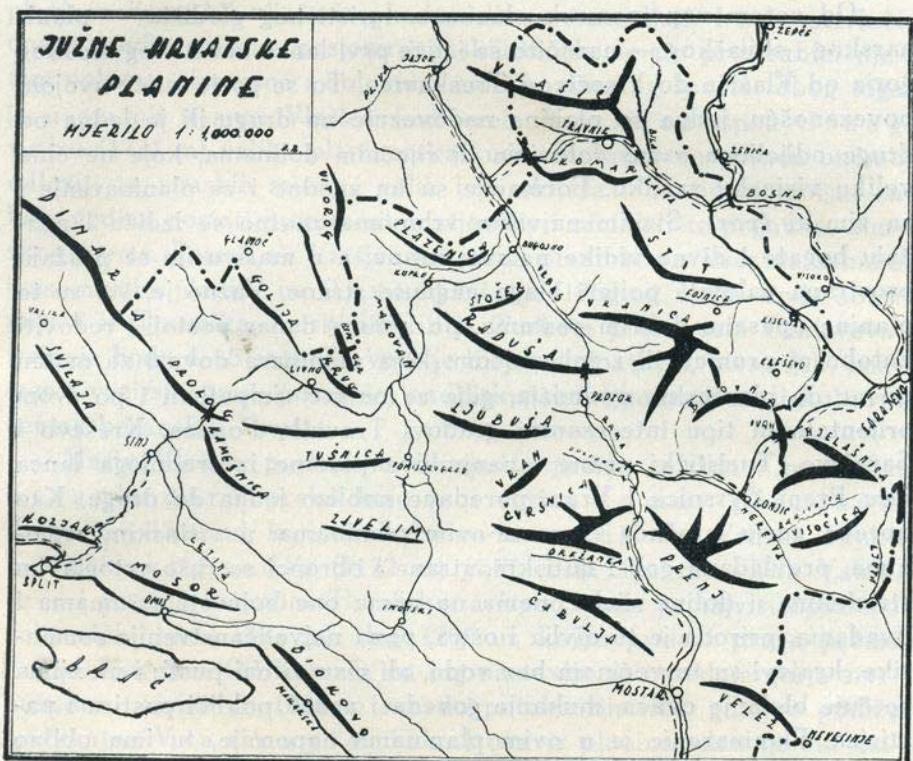
CVRSSNICA. — STIJENE U DOLINI GRABOVICE





svojim vrhovima Drinjača (2045 m), Veliki Vilinac (2116 m), Pešti-brdo (2039 m), Jelenak (2170 m) i Ploča (Vel. Čvrsnica) 2228 m, najviši planinski vrh u banovini Hrvatskoj, i sjeverno od nje u hrvatskoj narodnoj pjesmi opjevana i mnogo spominjana Vran-planina sa svojim vrhovima Vran Mali (2017 m) i Vran veliki (2074 m).

Planine južne Hrvatske po svojim općim karakteristikama i prema svojoj formaciji čine tri lančana sistema, koji su odijeljeni između sebe riječnim dolinama ili kraškim poljima a pružaju se



paralelno s obalom Jadranskog mora u pravcu sjeverozapad-jug-istok. Istočni lanac, uz granicu banovine Hrvatske, obrubljen na zapadu rijekama Vrbas, Rama i gornja Neretva a s istoka banovinskom granicom, pun šuma i sočnih livada, sačinjavaju planine Vlašić, Štit, Vrana, Zec, Pogorelica, Bitovnja, Ivan, Bjelašnica, Treskavica i Visočica. Srednji gorski lanac, smješten između napomenutih rijeka na istoku i između Livanjskog i Duvanjskog polja te rječice Drežanke na zapadu, tvore planine Velika Golija, Krug, Vitorog, Plazenica, Stožer, Raduša, Ljubuša, Vran, Čvrsnica i Prenj. Zapadni lanac,

kome čini zapadnu među bivša dalmatinska granica, sastoji se od planina: D i n a r a, P r o l o g, K a m e š n i c a, T u š n i c a, Z a v e l i m, R a k i t s k i g v o z d, Č a b u l j a i V e l e ž. Ovaj treći lanac ujedno je i najniži, jer nema u njemu nijedne planine, koja bi prelazila visinu od 2000 m, nego zahvata područje s visoravnima i gorjem, koje se svojom visinom toliko ne ističe.

No i s geografskog gledišta sve nas ove planine na ovome mjestu zanimaju samo u ograničenom opsegu i to samo utoliko, ukoliko su prikladne za turizam uopće i ukoliko pružaju dovoljno mogućnosti za planinarstvo, a napose za alpinizam i skijanje.

Od netom napomenutih planina s turističkog gledišta — planinarskog i skijaškog — naročito se ističe prvi lanac hrvatskog visokog gorja od Vlašića do Visočice i Treskavice. To se gorje ističe svojom povezanošću, jedna se planina nadovezuje na drugu ili je jedna od druge odijeljena samo dolovima ili riječnim dolinama, koje ne čine veliku visinsku razliku. Formacije su im zgodne i za planinarenje i za zimski šport. Svojim najvišim vrhovima znatno se izdižu i pružaju bogate i divne vidike na sve strane, a u masivu im se pružaju prostrana valovita polja i blago nagnute strane. Važno je, što su te planine opasane dobrim cestama, po kojima danas postoji i redoviti autobusni promet, ili i željeznicom, koja planinara dovozi za malen novac do planinskih podnožja, gdje se nalaze simpatični i po svom orientalnom tipu interesantni gradovi Travnik, Fojnica, Kreševo i Sarajevo. Turistički važne i zanimljive planine iz srednjega lanca jesu Prenj, Čvrsnica i Vran, poredane nablizu jedna do druge. Kao opreka gorju istočnog lanca u ovim planinama, u visinskim regijama, prevladava goli i ljuti krš, strane i obronci se ruše vrtoglavim strminama u doline rijeka, nema na njima one bujnosti u šumama i livadama, priroda je tu divlja i oštra, puna najveličanstvenije romantičke, krajevi su to većinom bez vode, ali nisu ni oni pusti; i na njima se čuje blejanje ovaca, mukanje goveda i veseli poklići pastira i pastirica. Planinarenje je u ovim planinama napornije, tu ima obilno prikladnih, i rekordno visokih, stijena za alpinističko penjanje, po visoravni Čvrsnice pružaju se idealni tereni za zimski šport. Pristup do njih je zgodan i autom i željeznicom, jer između njih prolazi dolinom Neretve i cesta i željeznička pruga Sarajevo—Mostar, a polazne su točke za uspon mesta Konjic i Jablanica, odnosno Grabovica i Drežnica.

Ostale planine južne Hrvatske iz srednjeg i zapadnog lanca nemaju s turističkog gledišta ono opće značenje, što ga imaju napomenute, jedno zato, što se svojim formacijama i karakteristikama napose ne ističu, a drugo, jer su podaleko udaljene od glavnih prometnih putova. Njihova turistička važnost ima lokalni karakter.

Najsjevernija planina u istočnom gorskem lancu južne Hrvatske je Vlašić, gorski masiv, koji optječe i omedjuju rijeke: s juga Lašva, s istoka Bila, a sa sjevera Ugars. Vlašićka se visoravan počinje na sjevernom rubu planine kod vrha Ljuta greda (1740 m) i širi se na jug kao golem travnjak sa sočnim livadama prema najvišim vrhovima Vlaškoj gromili (1919 m) i Paljeniku (1943 m). Po tim livadama pasu od ranog proljeća do kasne jeseni mnogobrojna stada (dželepi) ovaca. Tu je centar produkcije znamenitog i ukusnog vlašićkog sira. Kad otopli, vlašićka se visoravan prikrije divnim sagom najljepšeg planinskog cvijeća, gdje se ističe krupni plavi encijan. Ali nije ova planina divna samo ljeti. I zimi privlači ona u novije vrijeme pasionirane skijaše, da se po prostranim njenim poljima, stranama i dolovima nauži zimskog športa. Zbog toga je u gradnji u srcu Vlašića kod vrela Kraljice ispod Crnog vrha (1731 m) velika planinarska kuća. Jamačno će odsada onamo odlaziti za zimskih mjeseci velik broj skijaša i Vlašić bi mogao za koju godinu postati prominentno stjecište i sastajalište prijatelja zimskog športa. Postoji na Vlašiću još jedna planinarska kuća na samom južnom rubu planine na Devičanima (1768 m), kamo vode dobri putevi iz Travnika, markirani, ili iz Turbeta preko sela Paklareva; trajanje hoda 4—5 sati. Travnik je lijep i simpatičan, historijski znamenit vezirski grad, po svojoj nadbiskupskoj gimnaziji mali kulturni centar bosanskih Hrvata.

Masiv Vlašića postepeno se spušta prema zapadu i prelazi u Karaulugoru, preko koje je u vezi s Komar-planinom (Lupoglav, 1510 m), koja dijeli dolinu Lašve od doline Vrbasa. Preko Komarskog sedla (1172 m) vodi cesta Travnik—Dol. Vakuf, tu je i granica banovine Hrvatske, a ispod ceste je najviši bosanski željeznički tunel (772 m), dug 1362 m, kojim prolazi pruga prema Jajcu i Bugojnu. Od Komara na jug nastavlja se osrednje gorje s vrhuncima najviše do 1500 m sve do potoka Bistrice, gdje se podiže markantna Vranica planina. I ova je planina silan gorski masiv, kojemu prirodne granice čine svojim dubokim dolinama rijeke: na sjeveru Bistrica, koja ga dijeli od sjevernog osrednjeg gorja i od šumovite Štit-planine (1780 m), na zapadu i jugu Vrbas, koji izvire u Kotlovu dolu pod samom Vranicom ispod vrha Luke (1950 m), a na istoku Bistrica fojnička, Željeznica (Gvožđanka) i Dragača. Kao što je čitav masiv, tako su i pojedini glavni vrhovi ove planine plastično izgrađeni i odijeljeni dubokim uvalama i sedlima tako, da se čini, osobito u južnom dijelu, da su potpuno rastavljeni jedan od drugoga. Počevši od Goletice (1751 m) na sjeveru vrhovi se Vranice redaju ubrzo jedan do drugoga u krivudavoj liniji u jugoistočnom pravcu i to: Bijela gromila (2071 m),

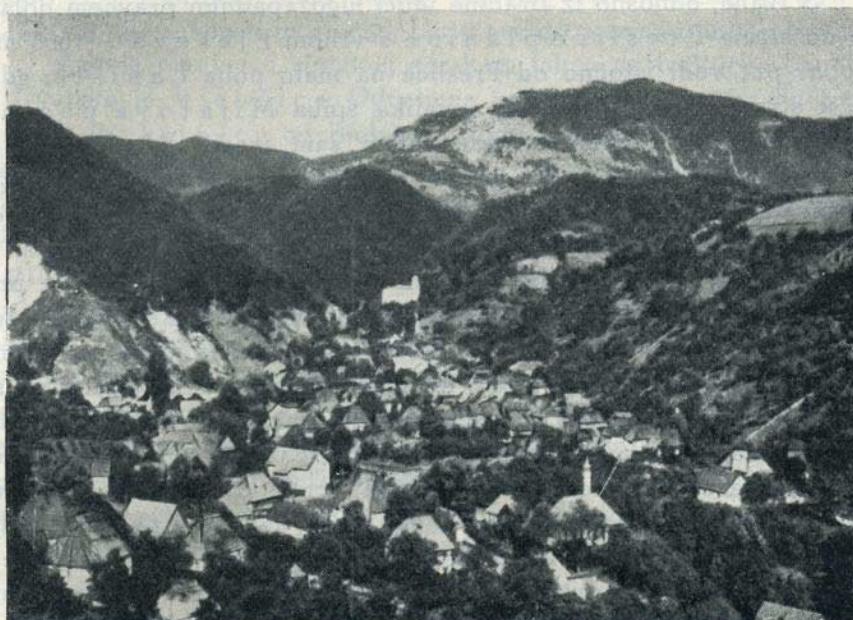
Krštarac (2070 m), Nadkrštarac (2112 m) kao najviši vrh, Ločika (2101 m), Tirkva (1979 m), Luka (1950 m), Matorac (1939 m) nad Fojnicom i zadnji vrh na jugu Vrankamen (1904 m). Preko sedla Gvoždanske staje (1561 m) vodi staza prema jugozapadu preko Smiljeve kose (1872 m) na Vitrušu (1911 m), koja zatvara Kotlov do s južne strane. Masivu Vranice pripada i Dobruška planina, koja se od Ločika pružila kao poseban ogrank prema jugozapadu. Čitava Vranica u svojim visokim regionima pokrita je bujnim pašnjacima s bogatom alpinskom florom, u kojoj se ističe već glasoviti vranički rododendron. Preko ljeta su ti pašnjaci, kao na Vlašiću, puni sitne i krupne stoke, koja u velikim stadiма пасе travu.

Na Vranicu imade više pristupa i uspona. Najbolji i najpovoljniji je iz Fojnice, malog, pitoresknog i simpatičnog gradića. Od Sarajeva ili od željezničke stanice Visoko može se preko poznatog mineralnog lječilišta Kiseljaka doći autobusom kroz krasan kraj mimo rijeke Lepenicu i Fojničku u samu Fojnicu za 2 sata vožnje. U Fojnici će planinar naći čist hotel i dobre gostionice. Uz divan položaj ispod vrletnog Matorca u uskoj dolini rijeke Dragače, koja ispod samoga mjesta mijenja ime u Fojnička rijeka, dići se Fojnica poznatim radioaktivnim kupalištem i drevnim franjevačkim samostanom, jednim od najstarijih u Bosni, gdje stranac može da vidi lijepo uređenu biblioteku, arhiv i mali ali zanimljivi muzej. Fojnička je okolica na glasu i kao kraj, u kojem se je u davnini pa i u najnovije doba eksploriralo zlato ili ispiranjem riječnoga pijeska ili kopanjem (Bakovići). Od Fojnice vodi na Vranicu ugodan put po ravni (8 km), uz romantičnu Dragaču do Staroga sela. Odatle se uspinje uz strme obronke Paljike i ispod vrha Trebevića dovodi nakon jedno 6 sati hoda do Prokoškog jezera i do planinarske kuće Društva planinara u B. i H. (1640 m), sagrađene do samog jezera, jedno 500 metara ispod Nadkrštaca (1112 m), najvišeg vrha planine. To je put, koji dovodi u centar planine i u najzanimljiviji dio njezin. Sa sjevera, od Vlašića i Travnika, može se šumskom prugom drvarske industrije »Ugar« u Turbetu — uz prethodnu dozvolu od firme — dovesti do stanice Šebestić pod Bijelom gromilom i Štit-planinom. Odavde uz potoke Mutnicu i Zlatan vodi put preko Busovackih staja na Prokoško jezero.

S najjužnije točke Vranice Vrankamena (1904 m) vodi planinara gorska staza preko sedla kod Gvoždanskih staja na vrhunac Zec-planine, Zečevu glavu (1766 m), odakle se pruža čaroban pogled naročito na Vranicu. Dobro markiran put vodi dalje na Pogorelicu do planinarske kuće D. P. u B. H. u Suhom dolu (1222 m). Pogorelica nije turistički interesantna, jer

nema istaknutih vrhova i jer neprestani put kroz šumu zamara svojom monotonijom, ali je važna kao prolazna etapa prema pitomoj planini Bitovnji s vilinskim Lisinjem i silnoj Bjelašnici.

Od planinarske kuće na Pogorelici vodi dobro markiran put na Bitovnju. Karakteristika je njezina, da je po cijelom svojem zavinutom hrptu pokrivena bujnim pašnjacima, na kojima se bijele krda ovaca. Zato su vidici na sve strane slobodni i obilni. Najviši vrh planine nalazi se na njezinu sjevernom početku, Na čadoru (1700 m). Zbog skijaša vodi cijelom planinom markacija na kolcima



Kreševo s Inač-planinom

od 2 m visine. Na južnom dijelu Bitovnje, ispod drugog vrha, Višestika (1662 m), u blizini pastirskih stanova na Ščavnju nalazi se planinarska kućica, upravo sklonište, D. P. u B. H., malena i skromna ali za nuždu dobra. Ljeti su pastirski stanovi naseljeni pa se planinar može i kod pastira da skloni i nahrani mlijekom i sirom. Put od Suhog dola do Ščavnja je ugodan i traje oko 4 sata. Od Ščavnja može se spustiti prema sjeveru preko vrletne Visočice (1531 m), s koje se pruža krasan vidik prema Sarajevu, u Kreševo, planinski gradić u gustim šumama s ledenom planinskom vodom, koji je kao stvoren za ljetovanje i odmor. Nekoliko kilometara južno od Ščavnja uzdiže se nebu pod oblake šljasta formacija vulkanskog oblika vrha Lisinj (1744 m). Tko god dođe na Bitovnju, neka ni-

kako ne propusti, da se ne popne i na Lisinj. Prilaz je do njega upravo lak, ali su vidici prema jugu na Prenj i Čvrsnicu nešto, što se planinarskom oku rijetko kada pruža da vidi. S Lisinja se može spustiti seoskim putem strmo dolje na željezničku stanicu Bradinu.

Od Ščavnja vodi markiran i vrlo ugodan put kroz bukovu pršumu Ivan-planine na sedlo na cesti Sarajevo—Mostar. Na samome je sedlu granica banovine Hrvatske i Drinske banovine, ima tu dobra gostonica i prilika za noćenje. Par kilometara cestom na jug nalazi se stanica Bradina, na izlazu iz velikog, 3 km dugog tunela. Put od Ščavnja do Bradine traje oko 3 sata.

S Ivana, odnosno iz Bradine idući jugozapadnim pravcem dolazi se do strme Preslice planine s vrhom Fješevac (1605 m). Dobar put vodi istočno od Preslice na malo polje Lanište, gdje se u strani nalazi znamenita i velika špilja Mijatova pećina (ili Kuvija). S Laništa odvodi put u sam masiv Bjelašnice. Golema je to planina. Po svojim dimenzijama zauzima ona među našim planinama prvo mjesto. Južnu joj granicu čini Neretva sa svojim pritokom Rakitnicom, zapadnu potoci Trešanica i Zujevinu, a sjeveroistočnu Veliko polje. Sjeverna, i viša, trećina Bjelašnice pripada Drinskoj banovini, a južne dvije banovini Hrvatskoj. To je valovita krška visoravan s golemlim vrtačama, površina joj je pokrivena rijetkom travom, iz koje izbija bjelina kamenja, rubne strane joj se ruše u visokim i strmim obroncima, šuma imade u bočnim stranama a na visoravni se javlja pogdjegdje samo klekovina. Glavni se hrbat, južni, proteže od Medene glave (1681 m) preko kote 1731 m na Kravac (2062 m) i dalje do najviše točke Bjelašnice (2061 m), gdje je sazidan jednokatni Meteorološki opservatorij. Tim hrptom ide i granica između banovine Hrvatske i Drinske banovine, da samo kilometar na zapad od Opservatorija, kod Mokrija (2027 m), skrene oštro na jug. Sjeverni hrbat teče paralelno s Velikim poljem. Vidi se lijepo iz Sarajeva sa svojim centralnim vrhom Vlahinjom (2057 m). Na zapadnoj strani izdiže se osamljena piramida romantične Hranisave (1965 m), koja majestetično djeluje na gledaoca iz doline Zujevine, gdje prolazi željeznička pruga.

Na Bjelašnicu imade više uspona. Najfrekventiraniji je onaj s Ilidže i Vrele Bosne. Dobro markiran put vodi kroz šume Igman-planine preko Hrasnickog stana na Veliko polje, gdje postoji šumarska kuća (1214 m) i nešto južnije od nje planinarska kuća H.P.D. »Bjelašnice« u Kasovu dolu. Preko Grkarice i Babina dola vodi put do planinarske kuće na Štirnom dolu (1569 m) pod samim najvišim vrhom. Odavde odvodi put izgrađenim velikim serpentinama uz strmi masiv na Opservatorij (2067 m). Drugi, dosta često upotrebljavani put

vodi od stanice Pazarić pod Hranisavom, penje se sitnim serpentinama uz strmi i visoki obronak planine, a onda vodi preko visoravni ispod Vlahinje do Opservatorija. Uspon od Vrela Bosne traje dobro 8 sati, a od Pazarića 7 sati. Vidici s Bjelašnice su vrlo bogati i lijepi, jer je centralno smještena i od drugih planina prilično udaljena. S nje se vide Visočica, Prenj, Trebević, Romanija, Jahorina, Treskavica, Velež, Maglič i Ljubična a za lijepa vremena i Durmitor. U Opservatoriju je boravak ugodan, jer tu ima stalan čuvan, kod kojega se može dobiti i hrana i konak.

Granica banovine Hrvatske ide na pograničnu planinu Treskavicu i prolazi spod samog najvišeg vrha njezina (Barice, 2079 m), da se spusti na rječicu Ljutu sve do njezina utoka u Neretvu.

Zadnja planina u stočnom gorskem lancu na teritoriju banovine Hrvatske je Visočica. Odijeljena na sjeveru dubokim kanjonom rijeke Rakitnice od Bjelašnice, na istoku Ljutom od Treskavice i s jugozapada Neretvom od Prenja Visočica se fantastično izdiže sa svojim vrhovima Toholj (1942 m), Džamija (1974 m) i Ljeljen (1964 m). Divlje romantična je dolina Rakitnice, u koju se strmoglavnim stranama ruši i Visočica i Bjelašnica. Prema jugoistoku spušta se Visočica postepeno prema Bjelemičkom platou i Ljutoj. I njezina je površina pokrivena sočnim pašnjacima, na koje izgone svoja stada nesamo domaći seljaci nego, kao i na Bjelašnicu, čak iz udaljenih sela sa donje Neretve. Na ovu lijepu i punu divljene planinu dolaze planinari dosta rijetko, jer je po strani i udaljena od glavnih prometnih puteva. Najbliži je prilaz iz Konjica dolinom Neretve seoskim putem preko sela Spiljana i Dubočana s usponom pod Vrušu (1556 m) iznad sela Grusće u pitomoj Župi. Može se doći na Visočicu i s Bjelašnice kroz sela Lukavac i Šabići i uz Tušilovački potok do sela Tušila pod samom planinom. U selu ima bosanska kavana i nova pučka škola, gdje se može putnik za nuždu skloniti i odmoriti.

Ovaj istočni gorski lanac južno-hrvatskih planina od Vlašića do Visočice pruža planinaru obilje najraznoličnijih prirodnih ljepota i interesantnih pojedinosti. Nije on u čitavom svom sastavu jednoličan. U sjevernom dijelu od Vlašića do Ivana prevladava pitomina, blagi obrisi visova, bujni i sočni pašnjaci i gusta šuma. U južnom, od Ivana preko Bjelašnice do Visočice, javlja se karakteristični krš i strmi i izlomljeni obronci, na visinama nisu pašnjaci travom tako bogati, slabo je stalo tu i s vodom za piće. Planinariti po tim našim planinama nije onako udobno kao na pr. po slovenskim Alpama. Na komfor, udobne planinarske kuće i sigurnu hranu ne može se ovdje računati. Za sve svoje potrebe mora sam planinar da se brine. No i u tome se prilike razvijaju na bolje. Sarajevska planinarska društva

H. P. D. »Bjelašnica« i Društvo planinara u B. H. smisljeno i sistemske rade na tome, da se u čitavom tom lancu izgrade planinarske kuće i skloništa na što manjim razmacima, da planinar može biti bez brige za siguran krov nad glavom po noći i za nevremena. Dosada, nažalost, malo su hrvatski planinari iz sjeverne Hrvatske zalažili u ove divne planine, iako su one pune ljepote i zanimljivosti kao malo koje. Ali može se sa sigurnošću računati, da će u skoro vrijeme doći i u tome do promjene. Krasni i zgodni skijaški tereni privlačiti će i zimi mnoge izletnike u ove krajeve, a i u ljetno doba bit će ih više. Onda će se moći držati stalno otvorenima i kuće, sagrađene na važnijim i istaknutijim mjestima. Tek je vrijeme, da naši planinari s više volje i ljubavi počnu dolaziti u ove najdivnije planinske krajeve banovine Hrvatske.

U drugom, srednjem gorskem lancu turistički su najinteresantnije naše najviše i zaista najromantičnije pianine Prenj i Čvrsnica s Vran-planinom. Postaje Konjic i Jablanica na željezničkoj pruzi Sarajevo—Mostar su ishodišne točke za njih.

Masiv Prenj-planine dijeli se prema geološkoj formaciji na tri karakteristična dijela: na potocima Bijela (konjička), Idbar, Glogošnica i Bijela (glogovska) isparano i raščlanjeno predgorje, na prensku visoravan i na glavni gorski hrbat. Predgorje se na južnoj strani planine spušta blago i postepeno u polje Zimlje sjeverno od Veleži, dok se na zapadu i sjeveru, gdje mu visina varira između 200 i 1500 m, nekada ruši sunovratnim stranama u dubine prema Neretvi. Strane su obično obrasle bukovom šumom do visine od jedno 1000 m, a u regionima iznad te visine javlja se bor i, za te krajeve karakteristični, smrč ili munika (*Pinus leucodermis*).

Glavni hrbat dijeli prensku visoravan na zapadni i istočni dio. Zapadni dio, Glogovo, pruža se uz Neretvu, ističe se krševitom površinom s nešto livada i zemlje za obrađivanje, ali ima i lijepu šume (Stajski gvozd). Za ljetnih mjeseci izlaze ovamo pastiri sa svojim stadima na pašu. Istočni dio zahvata plodno Boračko polje s Boračkom dragom, u kojoj je Boračko jezero.

Sam glavni masiv Prenja podijeljen je na sjevernoj strani dubokim dolovima svojih potoka u veće planinske dijelove. Između Boračke drage, uske i dugačke kraške doline, i duboke uvale Bijele (konjičke) formirao se četverokutan masiv s vrhovima Boračnica (1887 m), Poslušnik (1744) i Osobac (2026 m), kojim je čitav taj planinski dio povezan s glavnim hrgtom. Između Bijele i Idbara pružila se od juga prema sjeveru u pravcu prema Konjicu Konjička Bjelašnica, koja je opet vrhom Velika Kapela (2004) spojena s glavnim bilom. Između Idbara i Glogošnice

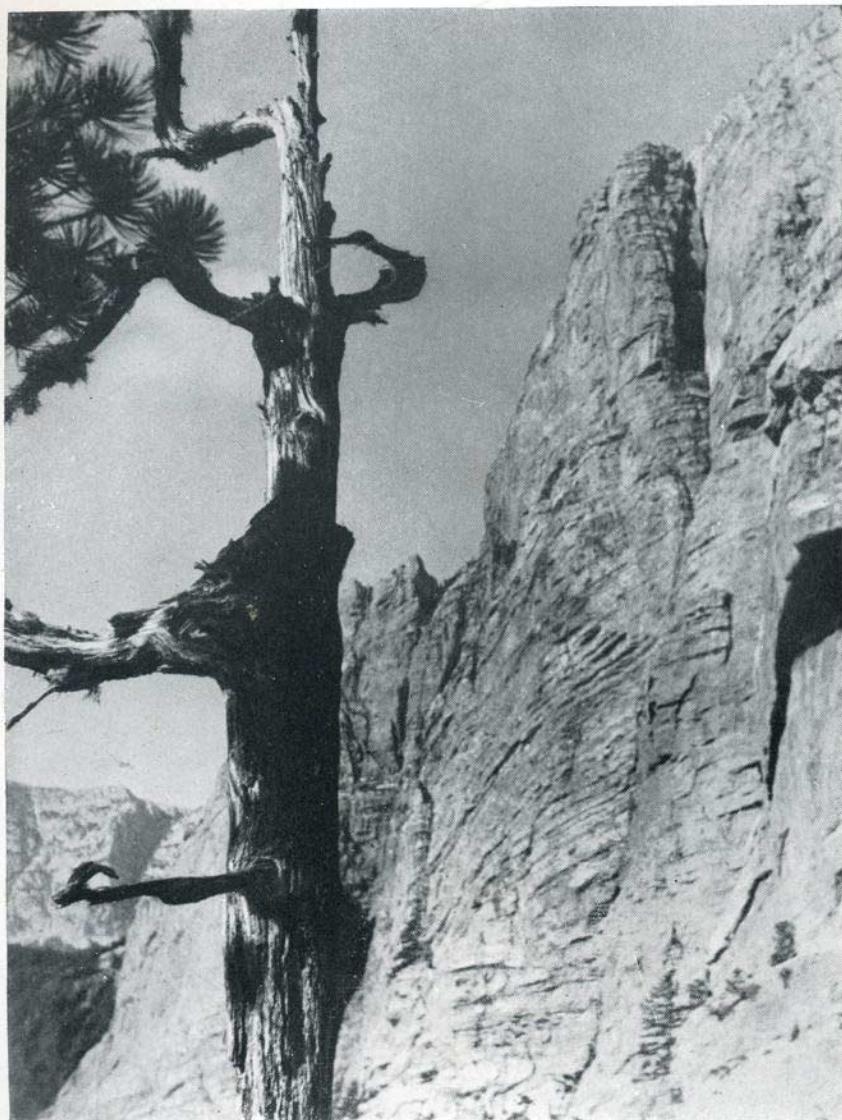
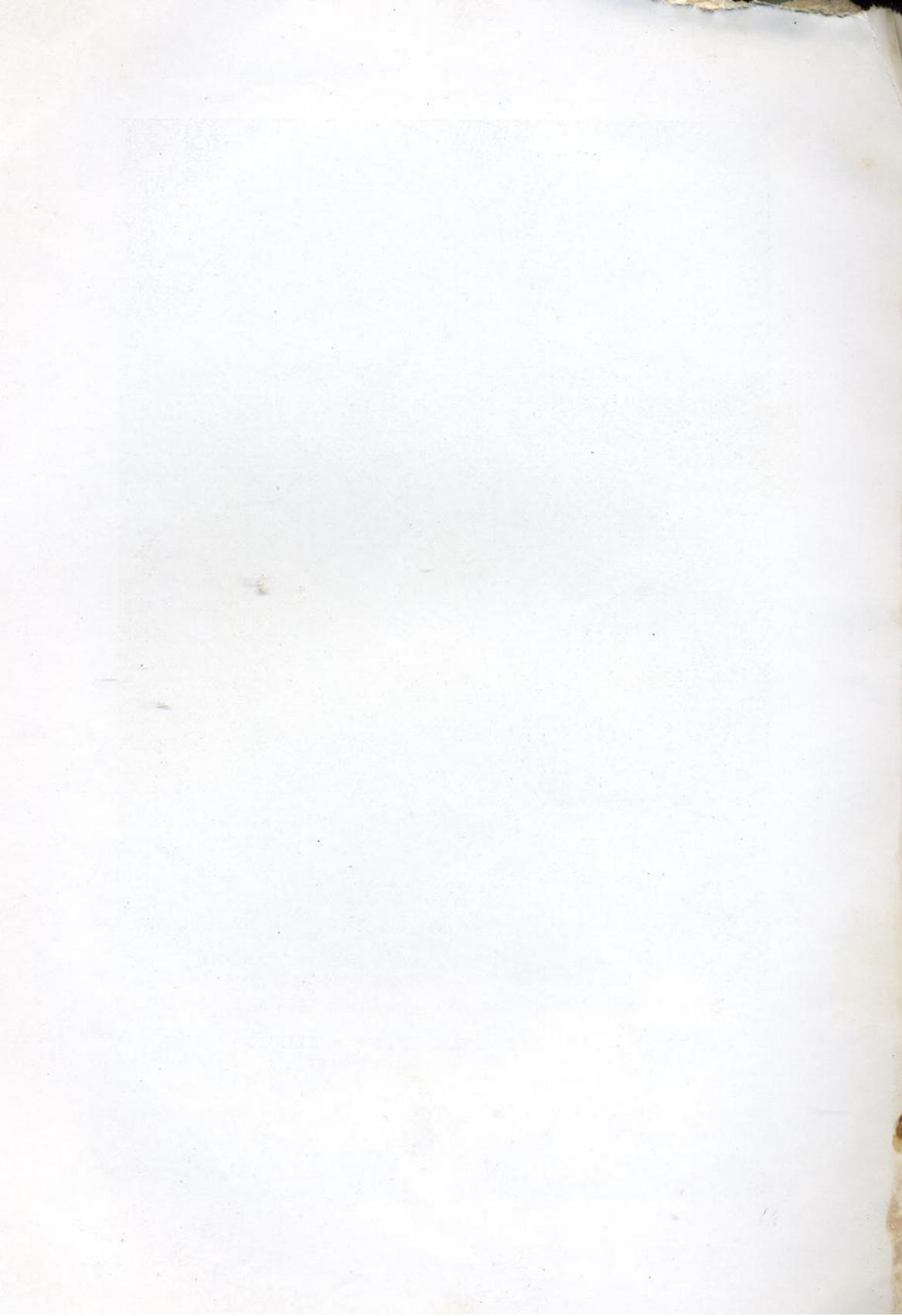


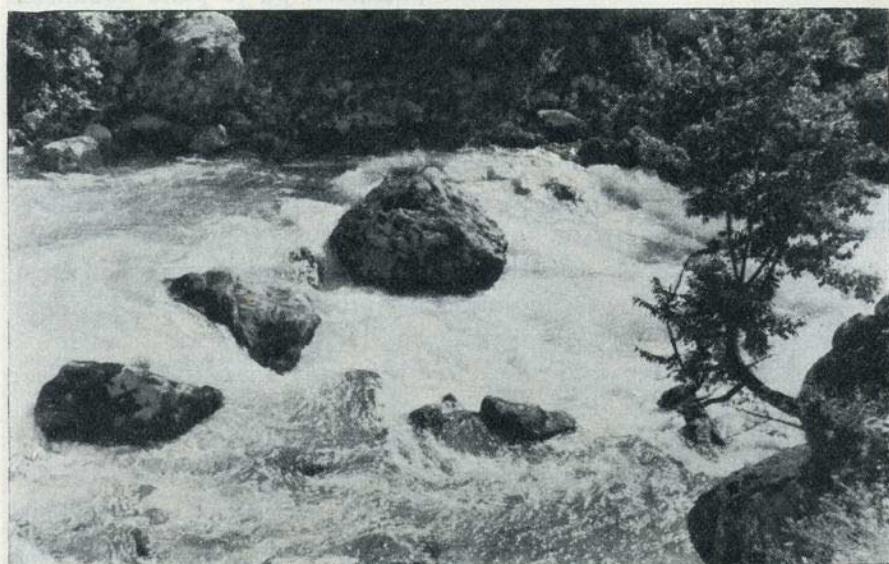
Foto: M. Dragman

ČVRSNICA — JUGOISTOCNA STIJENA »VELIKOGA KUKA«



naredali se brojni obronci Prenja, koji se postepeno spuštaju prema Neretvi, dok ih krune vrhunci Prenj (1916 m) i Cvitine (1992 m), strmogлавi visovi nad samom dolinom Glogošnice, koji se radi svojega pitoresknog i veličajnog izgleda rado slikaju.

Sredinom planine u pravcu sjeverozapad-jugoistok pruža se glavni greben prenjski. To je upravo planinski lanac vrhova, koji započinje s rubnim sunovratnim visom Vilina plana, koja se izdiže iz dubine kod izvora Bijele glogovske. Lanac se onda nastavlja preko Heraca (2019 m) i Galica (2059 m), da se uzvisi na majestetičku stožinu Lupo glava (2102 m). Preko Vjetrenih brda, fantastičnog niza šiljaka od preko 2000 m, penje se greben



Rijeka Rama (detalj)

do najviših kota u sklopu Otiša (2097 m) i Zeleneglave (2123 m) i ide dalje prema istoku do Kamenca (1843 m). Od Otiša glavni se greben dijeli u dva pravca: preko Velike Motike (1820 m) na Veliku Kapu (2004 m), pod čijim se podnožjem pružila lijepa dolina Tisovica, i preko Taraša (1729) na Osobac (2026 m) i Borašnicu (1882 m). Od Osobca nižu se u blagom zavoju prema istoku vrhovi Prijedorac (1675 m), Bahtijevica (1852 m), Rudalastva (1835 m) i Brlin (1596 m). Boračka draga svojim dubokim i oštrim usjekom čini prirodnu granicu prenjskom masivu.

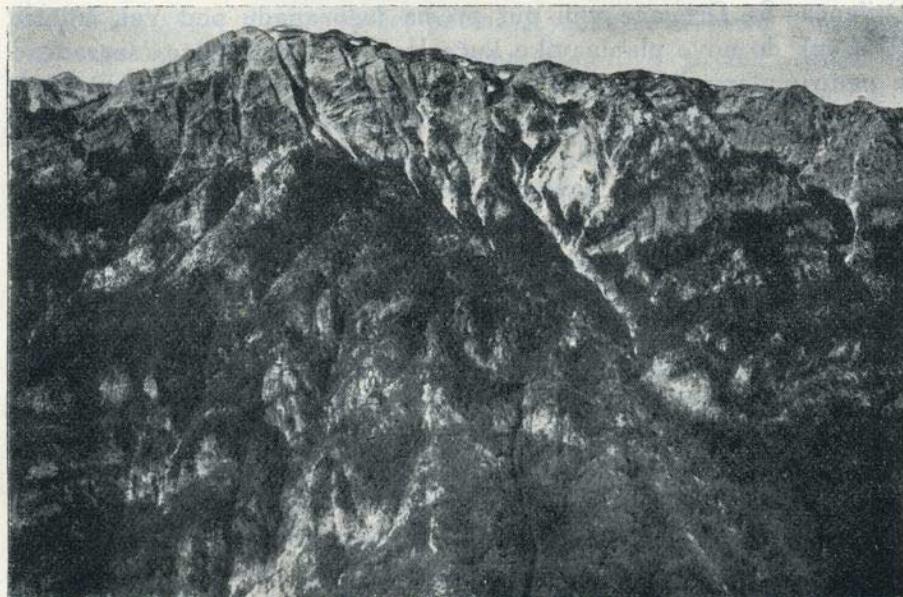
Glavni planinarski put na Prenj i preko njega spaja dvije glavne polazne točke Konjic i Jablanicu. Uspon je zgodan iz obadva mjesta.

Tko kreće na Prenj iz Jablanice (zbog noćenja) odvest će se do prve željezničke stanice Prenj i odatle će krenuti dolinom potoka Glošnici. Od istoimenog sela put vodi na Glogovo preko Risovca (1035) i Stajskog gvozda do šumarske kuće, kamo se dolazi za 5 sati penjačkog hoda dobrim putem. Odatle vodi put na vis Prenj (1916 m) s krasnim vidicima na Čvrsnicu i čitavu Prenj-planinu. U maloj udaljenosti prema sjeveru diže se Cvitanje (1992 m). Dolom Lučina vodi staza dalje ispod Galiča (2059 m) prema Lupoglavu (2102 m) te ispod njega zakreće prema Kantaru (1852 m). Ispod Kantara između Velike Kapе (2004 m) i Velikog brda (1827 m) pruža se dolina Tisovica (1392 m), koja imade nekoliko vrela i dobre pašnjake, pa je puna čobanskih stanova i ovaca. Od Kantara vodi put preko sedla između Taraša i Otiša do planinskog Jezera i planinarske kuće Društva Prijatelja prirode. S razgledanjima i odmorima putuje se od Glogova do Jezera čitav dan. Od Jezera nastavlja se put Vlasnim dolom i preko sedla između Osobca i Prijevora dovodi na Crnopolje, puno pastirskih stanova. Tu je sagrađena i planinarska kuća Društva planinara u B. H. Nakon još dva sata hoda stiže planinar kroz lijepu Boračku dragu do sela Boraka, od kuda se desno u dolini vidi Boračko jezero s otvorenom planinarskom kućom Prijatelja prirode, a lijevo vodi dobra cesta preko Boračkog polja u dolinu Bijele i kraj Neretve u Konjic. Sa Prenja planinari još rado silaze preko Tisovice ili dolinom Idbara na cestu kod sela Čelebića ili preko Konjičke Bjelašnice ravno u Konjic.

S divljom i grandioznom romantikom i ljepotama Prenja može da se mjeri još samo najviša naša planina Čvrsnica. U svojoj formaciji ona doduše nema onako izrazito građenih gorskih lanaca a ni vrhovi njezini nisu onako smjelo i istaknuto izdjelani, ali Čvrsnica zato svojom strukturon, svojim valovitim visoravnima i masivnim vrhovima a naročito svojim vrletnim i sunovratnim stranama, koje se na nekim mjestima upravo okomito ruše u dubine, napunja srce planinarovo divljenjem i pobožnom grozom.

I masiv Čvrsnice je oštros odijeljen od susjednih planina duboko usjećenim dolinama rijeka. Na sjeveru joj čini granicu Doljanika, na istoku Neretva rastavljući je od Prenja, na jugu Drežanika, a na zapadu visinski pašnjak Dugopoljes velikim jezerom Blidinje. Masiv sam se dijeli vrlo plastično na nekoliko glavnih dijelova, a to su: u kutu između Neretve i Drežanke visoravan Mala Čvrsnica s rubnim vrhovima Pešti brdo (2039 m), Strmoglavnica (1681 m) i Bukovac (1768 m); prema zapadu pruža se dalje u blagom zavodu najviši greben planine Velika Čvrsnica s kotama Veliki Jelenak (2170 m), Ploča

(2228 m), koja je najviša točka u čitavoj planini i u čitavoj banovini Hrvatskoj, i Mali Jelenak (1806 m) nad Ivan-docem i Blidinjskim jezerom. Paralelno s Vel. Čvrsnicom pruža se u sredini planine od istoka k zapadu planinski greben s vrhovima Veliki Vilinac (2116 m) i Mali Vilinac (1988 m) i dijeli čvrsnički plato na dva dijela. Sjeverni je dio zatvoren prema istoku rubnim grebenom s vrhovima Drinjača (2045 m), Muharica (1977 m), Veliko sljeme (1931 m) i na krajnjem sjeveru Raulja (1648 m). Od Drinjače uskom formacijom kao kakovim zidom, Oštrovacom (1865 m), spojen je glavni masiv s mnogo nižom



Čvrsnica u pravcu r. Doljanke (Kraljevo lovište)

visoravni, zvanom Plasa (1577 m). Strmi obronci i planinske okomite stijene tvore na istočnoj strani, sučelice Prenju, divlje romantičnu kotlinu Divu Grabovicu, okruženu s juga Malom Čvrsnicom, sa sjevera Plasom, dok sa zapada dominiraju nad njom impozantni vrhovi Veliki Vilinac i Drinjača. Bočne strane i niži predjeli Čvrsnice obrasli su negdje bujnijim, negdje rjeđim šumama bukve ili bora, viši su krajevi pusti i goli, pokriveni travnjacima, po kojima pasu brojna stada ovaca; tu se jedino sporadično javlja klekovina. U visinama preko 1500 m vidaju se manje skupine smrča ili munike, koja svojim ponosnim rastom daje čitavom kraju naročit čar.

Planinari najradije i najobičnije polaze na Čvrsnicu iz Jablanice (198 m). Smještena na željez. prugi Sarajevo-Mostar u krasnom

i slikovitom kraju između vrletnih obronaka Prenja i Čvrsnice, na sastavcima rijeke Doljanke i Neretve Jablanica je već sama sobom kao i zbog svoje odlične klime privlačivo mjesto kao stvoreno za ljetni odmor. Tu je i prostrani i dobro uredeni banovinski hotel s krasnim i velikim parkom pa putnik dobiva u njemu odličnu opskrbu. Iz Jablanice vodi markiran put od jedno 6 sati hoda na Plasu (1577 m) do jezera Crepulje. Odavde se odlazi nadesno u Drijenac, romantičnu udolu pod Vel. sljemenom do nedaleke šumarske kuće, a nalijevo hrptom Oštrovac glavnim planinskim putem na Drinjaču, otkale se pružaju divni vidici na čitavu Čvrsnicu, sučelni Prenj i u sunovratne kotline Dive Grabovice i Drijenča. Sa Drinjače vidi put prema jugozapadu pod Vel. Vilinac (2116 m), do nove planinarske kuće H. P. D. »Bjelašnice« sagradene u centru planine kraj vrela Janječaka (1910 m). Kuća, najviša u hrvatskim planinama, dobro je opremljena, može primiti 15—20 osoba, a imade i prisilno sklonište za one, koji dođu do nje bez ključa. Udaljena je od Jablanice oko 9 sati hoda. Već se od same kuće pruža bogat vidik, a pogled s Vel. Vilinca, koji je u blizini i samo 100 metara viši, zbog istaknutog i osamljenog položaja vrha zahvata u najveće udaljenosti. Od planinarske kuće vodi put dalje preko Kulidžanova stana do pod kotu 1605 m, gdje se dijeli nalijevo ispod Pešti-brda na Malu Čvrsnicu i ide preko nje do ušća Drežanke u Neretu do želj. stanice Drežnica, i nadesno prema Blidnjem jezeru (5 sati hoda) i na Vel. Čvrsnicu, na najviši vrh Ploču (sat i po hoda). Napokon, do planinarske kuće pod Vel. Vilincem dolazi se i interesantnim putem, punim najljepših utisaka, od željezn. stanice Grabovica kroz Divu Grabovicu uza Strmenicu; put traje dobrih 6 sati.

Doći na Čvrsnicu a ne spustiti se na Dugopolje, ne vidjeti Blidnje jezero i ne uspeti se na pjesmom opjevani Vran, zaista bi bio velik propust. Ali u taj kraj se može otići i posebno. Vrlo ugodnim kolskim putem, ispod vrletnih stijena Raulje a sve uz riječicu Doljanku dolazi se u 12 km od Jablanice udaljeno selo Doljani. Odavde odvodi putnika seoski put na Vrata (1264 m), gdje mu se ukaže vrletna gromada Vran-planine u svojoj veličnosti dižući se iz samog Dugog polja do najviših visina u vrhovima Veliki Vran (2074 m) i dalje iza njega Mali Vran (2017 m). Vidici, što se nadaju oku planinarevu s Vranom, bogato će ga nagraditi za trud, što ga je uložio za uspon na ovu planinu. To su rijetki i jedinstveni vidici, kakvih je malo s naših visokih gora. Prema jugu, neposredno preko dubokog Dugog polja pružila se u dužini od kakovih 15 km. fantastično iskidana slika vrhova i dolova Čvrsnice, daleko na zapadnom horizontu vidi se vijugava linija Bi-

k o v a , dalje nadesno pomolila se K a m e š n i c a a ispod nje T u š - n i c a , dok se pod ovom proteglo zeleno D u v a n j s k o p o l j e sa bijelim selima, poredanim po rubu njegovu. Dalje nadesno dižu se vrhunci C i n c a r a i M a l o v a n a . U samoj blizini prema sjeveru raširila se prostrana L j u b u š a i onamo iza nje otegla se R a d u š a zahvatajući kotlinu Rame. Pod Vranom pružilo se oko 20 km dugo P o l j e sa svojim bujnim livadama, pastirskim stanovima i stadima i velikim i lijepim Blidiňskim jezerom. Sam masiv Vrana pun je špilja. koje sve nose ime po najopjevanijem hrvatskom narodnom junaku Mijatu Tomiću, rođenom na historijskom Duvanjskom polju, isto onako, kao što je narodna predaja i na drugim južnohrvatskim planinama povezala mnoge špilje, pećine i vrela sa životom i imenom toga epskog junačine. Mijatova jama, Mijatova pećina, Mijatovo vrelo često se javlja u svim ovim našim planinama kao uspomena i dokaz, da je veliki hrvatski junak, branilac i zaštitnik obespravljenog našeg naroda, jadne raje, živio, boravio i hodao po ovom našem velegorju. A danas, po visovima i planinskim tjesnacima i bogazima, kamo je prije 300 godina zalazila osvetnička družina hrvatskih hajduka, da se sakriva pred turskim potjerama i da se spremi na nove pothvate u obranu bijedne raje, danas na te iste visove i u planinske bogaze i tjesnace zalazi hrvatski planinar, ne da se kome osvećuje, ta sloboden je u svojoj Domovini, nego da vidi, upozna, prouči i zavoli ove divne hrvatske krajeve i narod, koji u njima živi i još uvijek čuva svoju tradicionalnu žilavost i odpornost.

*

Mnogi će planinari i planinarke zaželjeti, da pročitaju koju specijalnu radnju o ovim našim planinama, da dobiju detaljnije informacije i jasniju predodžbu. Zato se upozoravaju na slijedeće rade, tiskane u »Hrvatskom planinaru«.

Vlašić: P l a č e k , Ljepote manje poznatih bosanskih planina (Hrv. planinar 1937, s. 374). — S i g m u n d , Zimsko kretanje Vlašić-planinom (Hrv. planinar 1938, 141). — B o ž i č , Izlet u Bosnu (Hrv. planinar 1939, 40). — Č a g l j i č , Na Vlašić-planini (Hrv. planinar 1939, 358).

Vranica: B o ž i č , Štit i Vranica planina (Hrv. plan. 1939, 40). — S i g m u n d , Na zasniježenim pašnjacima Vranice (Hrv. planinar 1939, 13).

Pogorelica—Zec: S t i p i č , Preko Pogorelice i Zec-planine do Ostrošca na Neretvi (Hrv. plan. 1938, 101).

Bjelašnica: Ć u b e l i č , Čvrsnica i Bjelašnica o Božiću (Hrv. plan. 1937, 278). — S t i p i č , Po snježnim vrhovima Bjelašnice (Hrv.

plan. 1937, 347). — Božić, Bjelašnica (Hrv. plan. 1939, 201). — Sigmund, Odjeci sa Bjelašnice (Hrv. plan. 1939, 85).

Visočica: Stipić, Sa šarne Visočice (Hrv. plan. 1939, 342).

Prenj: Perše, Prenj-planina, Zelena glavica (2123 m) (Hrv. plan. 1937, 313). — Sigmund, Život na plaži Boračkog jezera (Hrv. plan. 1938, 281 i 367). — Božić, Prenj (Hrv. plan. 1939, 137). — Stipić, Na Cvitinju (Hrv. plan. 1939, 2).

Čvrsnica: Čubelić, Čvrsnica i Bjelašnica o Božiću (Hrv. plan. 1937, 141, 176 i 274). — Sigmund, Prvenstveni penjački uspon preko sjeverne stijene Klapavice (Čvrsnica), (Hrv. plan. 1938, 65). — Sigmund, Skijaškim tragom preko Čvrsničkog gorja (Hrv. plan. 1938, 22). — Flegier, Gradnja prve planinarske kuće pod Velikim Vilincem na Čvrsnici (Hrv. plan. 1939, 3). — Božić, Čvrsnica (Hrv. plan. 1939, 102). — Stipić, Skijaški izlet na Čvrsnicu (Hrv. plan. 1939, 129). — Stipić, Bačvun (Hrv. plan. 1939, 321). — Flegier, Strmoglavnica (1768 m) (Hrv. plan. 1939, 337).

Vran: Flegier, Vran-planina (Napredak, kalendar, Sarajevo, 1936, s. 326). — Rengjeo, Narodne pjesme o Mijatu Tomiću. Sarajevo 1931.

Kao dobar i solidan vodič po svim ovim planinama preporučuje se: Popović, Kroz planine Bosne i Hercegovine. Sarajevo 1935.

Pećine u okolini Sarajeva

Vejsil Ćurčić (Sarajevo)

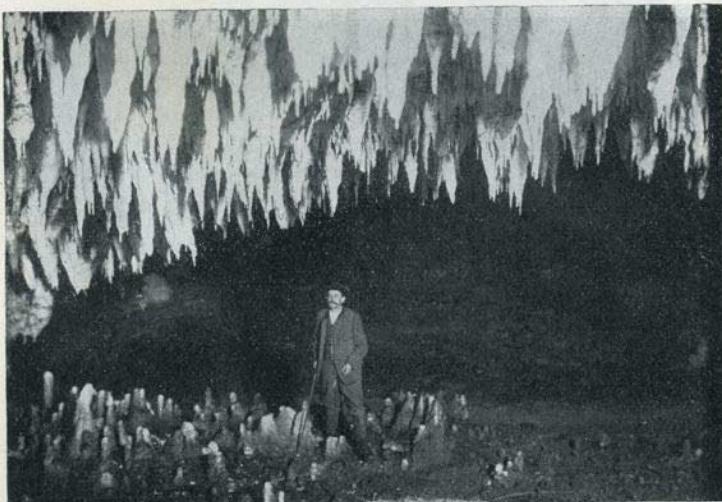
Vapnenička formacija sarajevske okolice prepuna je pećina (špilja). Vapnenac je naime i vrlo podesan za stvaranje ovakvih podzemnih šupljina. Njegove su površine često sasvim izjedene, izdubljene s razgranjenim kanalima i raznim drugim šupljinama, isprepletenu većim ili manjim žljebićima. Sve te pojave mogla je proizvesti samo voda. Ona dakle ima to svojstvo, da rastvara taj kamen. Vapneničko kamenje bliže površini ima često i mnogo pukotina, prodora i zjala, koja poput kakve spužve pokupe sve atmosferske padavine, i voda se kroz te šupljine brzo izgubi u dubini.

Voda, koja cirkulira tim šupljinama, rastvara velike množine vapnenca, odnosi ga i taloži na drugim prikladnim mjestima. U kojem vapnencu ima više sastavina, koje u vezi s vodom jače djeluju na njegovo rastvaranje, tu i nastaju veće šupljine. Najveći dio pećina uapće nastao je dakle rastvaranjem krečnjaka, čije je proširivanje često potpomođano još i samom mehaničkom erozijom.

Da nam bude što jasnija slika o stvaranju pećina i o vremenu, koje je za taj posao potrebno, iznijet ćemo ovaj račun. Vrelo Prača-

Bistrica, koje daje najveći dio vode sarajevskog vodovoda, izbacuje na sekundu 180 litara vode, a prema tome za cijelu godinu izbaci ono 9.692.480.000 litara. Jedan litar ove vode sadrži u sebi 96.3 mg krečnjaka*, te bi u količini protečene vode u jednoj godini od m^3 9.692.480 bilo rastopljenog krečnjaka 10.064 kg ili $3.797 m^3$. Za 1000 godina nastaje rastvaranjem vapnenca ovom vodom ispod Jahorine planine, glavnog područja padavina ove vode, podzemna šupljina od $3797 m^3$, ili pećina od prilike 100 m visoka i toliko široka i $37.97 m$ duga.

Pećina ima raznolikih oblika i dimenzija. One plitke i vidne pećine, koje krase klisure naših dubokih riječnih korita i koje su



Biambare kod Čevljanovića

nastale zapljkivanjem i udaranjem vode, ili što se nižu ispod planinskih visokih greda, čiji se postanak pripisuje vjetru i uopće atmosferilijama, zapravo su samo polupećine ili podkapine. Njihovi su otvori obično veliki i dnevna svjetlost dopire sve do u dno njih. Na prikladnim mjestima narod se odvajkada koristio podkapinama i nije ih se plašio, kao što se na pr. plaši dubokih mračnih, pravih pećina. Nigdje nema onakve hladovine kao u podkapinama, te u njima uz ljetne žege stada planduju i čobani se odmaraju.

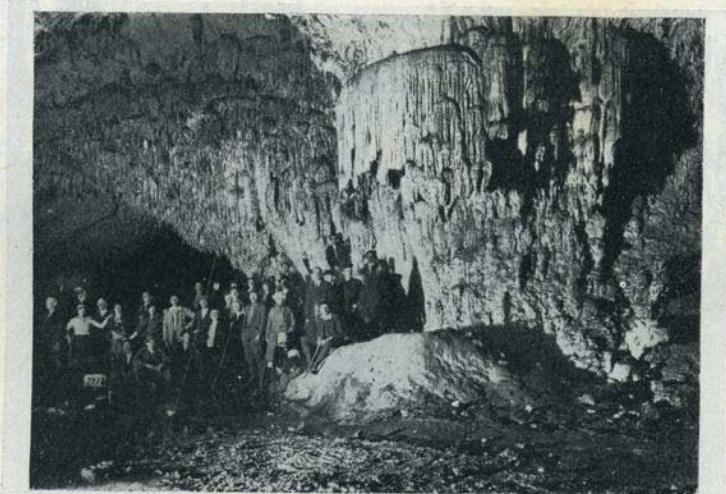
Ovakvih podkapina imamo i u neposrednoj blizini Sarajeva, u dolini Miljacke i po drugim mjestima. U jednoj takovoj podkapini, u Marinovoj pećini kraj Rogoušića, na cesti Sarajevo —

* Naše domaćice znaju najbolje, koliko snosi ova voda rastopljenog krečnjaka, jer ako samo nekoliko dana stane voda u kojem sudu, staloži se vapnenac i uhvati bijela kora.

Mokro (na 19. km) stanovali su ljudi u mlađe kameno doba, dakle prije 5000 godina. Ovakovo naselje nađeno je također i u jednoj podkapini u Krupcu kraj Kotorca. Poznata je Novakova pećina u Romaniji planini, u kojoj su prema narodnoj tradiciji živjeli i sakrivali se nekada hajduci, i Stražarnica u Ljestvaci pred Bobovcem kao i Zahor kod Bilalovca, kot. Fojnica, nijesu također ništa drugo doli podkapine, čiji je otvor prvih dviju bio zatvoren zidom i na njemu ostavljen pendžerić. U Zahoru je prostrana pećina visoko u stijeni ozidana jakim zidom pa je služila kao skrovište bosanskih katolika pred progonima u tursko doba. Narod to skrovište zove »Kaštili«.

1938

Vilim
plan



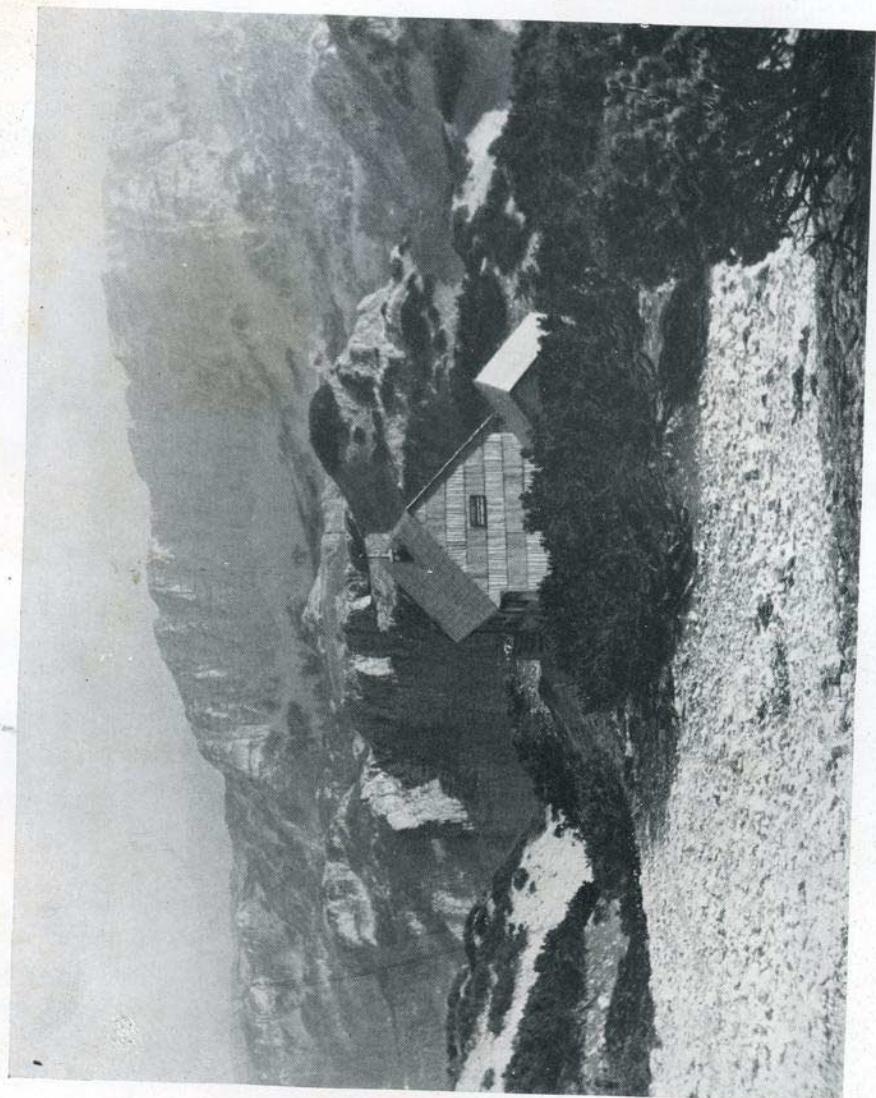
Biambare kraj Cevljanovića

Više nego polupećina ima u našim krajevima pravih pećina. One su često velikih dimenzija i raznolikog oblika. Po svome pravcu dijele se one u tri klase: horizontalne, vertikalne i konačno pećine, koje su sastavljene od oba ova pravca, a to su obično ponori naših rijeka ponornica.

Vertikalne su pećine duboke jame, provalije i bezdani, a horizontalne dugački, često vrlo razgranati hodnici poput tunela, koji se čas sužuju, čas proširuju u manje ili veće dvorane. One su ili prohodne, t. j. s više otvora, ili su samo s jednim otvorom.

Po hidrografskim osobinama prave su pećine dvojake vrste: pećine s tekućom vodom i suhe pećine. Prve su podzemna riječna korita ponornica sa dva otvora: gornji ili ponor, donji ili vrelo. Naša Paljanska Miljacka tekla je također nekad jednom takvom pećinom, koja se obarala na oba otvora i ostao je zasada još samo onaj prirodni most, što se vidi na pruzi Sarajevo—Pale. Još je ljepši

Foto: M. Dragman
PLANINSKA KUĆA POD VEL. VILINCEM (1961 m) — U POZADINI
KAMENE BARIJERE PRETI BODA ~~mas~~





primjer ovakve pećine »Samar« u Ponoru kraj Okolišta — Katuništa na putu Trnovo — Kalinovnik.

Mnogo više ima suhih pećina, i to ponajviše s jednim, rjeđe sa dva ili više otvora, često sasvim malenih poput neznatnih pukotina a katkad i poput velikih portala. Ako u suhim pećinama nema tragova djelovanja vode, onda kroz njih nije nikad ni tekla rijeka i one su postale samo pod utjecajem vode, koja se kroz kamen procjeđivala rastvarajući pri tome vapnenac i stvarajući pećinu.

međim je učinjeni, ali
tebarasom učinjeni. Osim
nečinjeni je se očiti ne ve

mjekanog mlaža pod malično oslikanom
bojom, a u površini sponzana, gornji
članak svoboda se očiti vrlo jasno.

U filmu su učinjeni se igraju
divljači, a učinjeni su učinjeni
sivo dijete na lovlje

u životijeli, bojeti, divljači, a
u životijeli, bojeti, divljači,

Banja-Stjena 1919. — Donja velika
pećina

Banja-Stjena 1919. — Donja velika pećina
mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

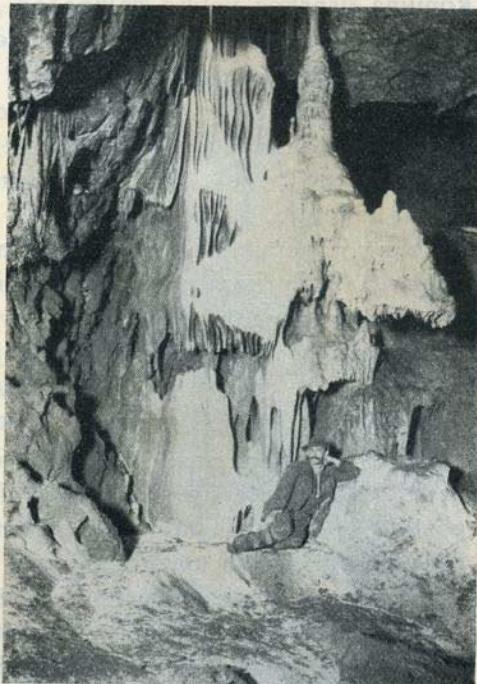
mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su

mlazne vode, a u mlažu su
mlazne vode, a u mlažu su



Gdje je bilo više pukotina, ondje su pojedini mlazovi vode imali svoje samostalne puteve i otuda postoje u gdjekojim pećinama kanali u istom ili u različnim nivoima.

Suhe pećine odlikuju se bogatim pećinskim ukrasom kapavca, rastvorenog vapnenca, kojega nema u pećinama s tekućom vodom.

Vjetrovi na otvoru pećina nastaju samo u pećinama s jednim otvorom i to uslijed izjednačivanja vanjske s unutrašnjom temperaturom. Klasičan je primjer ovakve pećine u Zavali (Popovo polje u Hercegovini), koja je po tom vjetru i dobila svoje ime »Vjetrenica«. Ako se pak zračna struja osjeća i u unutrašnjosti, onda pećina ima još koji otvor.

Posebnu grupu pećina čine lednice, većinom poput okana s okomitim stijenama, ili vrtače s produženim hodnicima, koji se na

kraju proširuju u prostrane dvorane. Kako im već i samo ime kaže, one su pune prolaznog ili vječitog leda. Led nastaje ili od snijega ili vode, što kroz pukotine prokapava i smrzava se. On se drži u pećini na taj način, što se onaj hladni teži zrak, koji se preko zime u lednicu spustio i prouzrokovao u njoj stvaranje leda, u njoj zadržaje i preko ljeta, jer mu temperatura ostaje niska. U blizini Sarajeva imamo lednica na Romaniji i Treskavici i one su bile velika blagodat za taj grad, osobito dok još nijesmo imali tvornica za pravljenje umjetnog leda. Čini se, da dogonjenje leda iz spomenutih lednica na konjima usprkos velike daljine od nekih 40—50 kilometara zapada i danas jeftinije od onog iz tvornice, jer ga inače ne bi gostoničari kupovali niti bi ga seljaci dogonili.

Kako je spomenuto, suhe se pećine odlikuju bogatim pećinskim ukrasom, koji nastaje od rastvorenog vapnenca, a poznat je pod naučnim imenom stalaktita i stalagmita. Prvi vise sa svodova pećina poput ledenica na kućnoj strehi, a drugi se stvaraju na zemlji i strše u vis poput svijeća. U samom području Sarajeva nema takvih pećina, ali ih ima u malo udaljenijoj okolini, pa ćemo ih ovdje spomenuti. Megara pećina u Hrvatin-mahali ispod Čeljigovića u Sarajevu nije još pobliže ispitana, jer se u nju ne može dalekoći, ubrzo se jako suzuje. Pričaju, da su u nju nekad kerad upustili i da je izašla negdje kod Kozije čuprije.

U okolini Sarajeva najpoznatija je ona pećina u Preslici planini nedaleko Ivan planine. Za 1 sat hoda moglo se s prijašnje željezničke postaje na Ivanu lagano hodajući stići do Laništa, a odavle za dva desetaka minuta do ulaza u pećinu, koji se nalazi u strmovitoj strani i zaklonjen u šumi. Sada, kada se željezница ne uspinje više uspinjačom na Ivan, nego prolazi mnogo nižim novim tunelom, može se na Lanište doći ili sa željezničke stanice u Tarčinu ili u Raštelici.

U narodu je poznata ova pećina pod imenom Mijatova pećina, ili Megara ili i Kuvija, poznata u nauci najviše radi toga, što su u njoj u stara vremena medvjedi rado zimovali, gdje bi ih lovci nalazili i ubijali. U XVII. vijeku služila je ova pećina kao zaklonište i boravište znamenitom hrvatskom narodnom junaku, hajduku Mijatu Tomiću. Tu je on na Ivan-planini, na glavnom trgovackom putu od mora u unutrašnjost dočekivao trgovce i one, kojima se je osvećivao zbog nasilja učinjenog narodu. Po njemu je pećina dobila svoje ime. Nekih 65 m dugim i 4—5 m visokim i širokim hodnikom dospije se u 60 m dugačku i oko 25 m široku dvoranu s lijepim stalagmitima. Odavle nekih 15 m uzbrdice prolazi se 1 m visokim i 6 m dugačkim hodnikom u drugu 18 m dugu i 6 m visoku salu, u kojoj nam se pruža neopisivo lijep vidik na stalaktite i stalagmite, što sve naliči zamrznutom vodopadu.

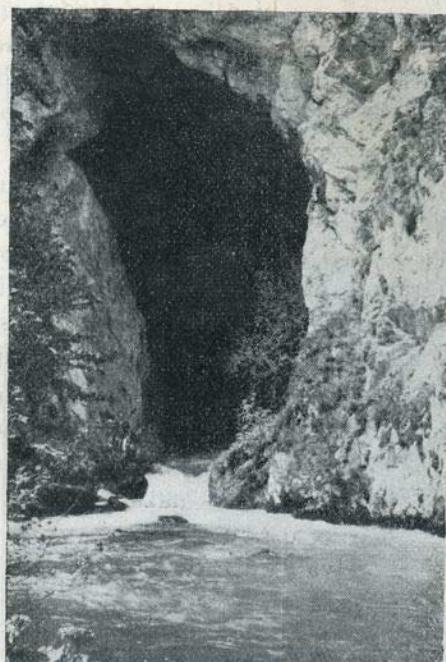
Iz ove sale dospije se 4 m dugačkim i 2 m visokim hodnikom u najveću dvoranu ove pećine. Visina joj je oko 30 m, duljina 37 m i širina 25 m. Tu, u dubinama ove goleme pećine Mijat se je sa svojim hajducima sklanjao, siguran da ga turska potjera ne će naći, ni uhvatiti.

Druga je lijepa pećina u okolini Sarajeva nedaleko rudokopa manganeve rudače u Ivančićima na putu put Olova ispod sela Krivačevića, a poznata je pod imenom Biambare, riječ valjda vlaškog porijekla. I njezin je otvor i ulaz vrlo velik i nakon stotinjak metara ugodnog hoda dolazi se do uskog ali kratkog hodnika, kroz

koji vodi u novu dvoranu. Tačku ulaza i od strana na tom
Od tog doha idu inakidani na
verujući da se je to bio tako
klanjanju u pećini, nudio je u
starije vremena.

U površini ovog gornjeg
zadnjih vodnih predionica je jedan od
pećina "Poslužen". Osim u
velikoj uobičajenoj obliku, u

Banja Stijena u dolini rijeke Prače

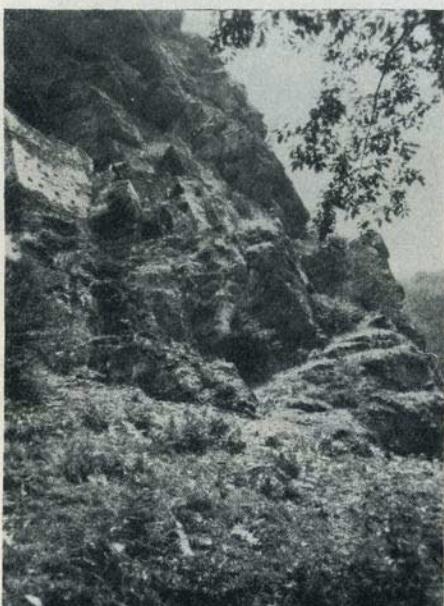


koji se mora potruške provlačiti i dospije se onda u neobično veliku visoku dvoranu s galerijama unaokolo. Ljepote ukrasa ove pećine ne dadu se tako lako opisati.

Treća je pećina u dolini rijeke Prače kraj željez. stanice Banja Stijena. Ovdje se nalaze zapravo dvije pećine, jedna s velikim otvorom u samom koritu rijeke, iz koje teče voda za velikih kiša, a druga je malo naviše uz rijeku i nekih dvadesetak metara iznad riječnog korita s vrlo uzanim otvorom, tako te se mora nekih desetak metara potruške provlačiti dok se dođe u veliku dvoranu, gdje se ima i šta da vidi, jer i ova pećina ima isto onako lijep, ako ne još i ljepši ukras od spomenute pećine Biambare. Tko ima smisla za prirodu i njezine ljepote, isplati mu se zaista otici bar u jednu od

ovih triju pećina, što nije skopčano ni s velikim troškom, a i bez velikog je napora ili kakve bojazni. Nažalost, u novije doba odlaze neki planinari i drugi turisti u spomenute pećine i među njima se nađe mnogo njih, koji uništavaju one lijepe prirodne spomenike na najbarbarskiji način. Takva šta mogu činiti samo nekulturni i nedisciplinirani turisti, koji uopće nemaju nikakva smisla za prirodne ljepote, jer to inače ne bi radili. Trebalo bi svako društvo da drži predavanja svojim članovima o ljepotama naših krajeva i čuvanju prirodnih spomenika.

U nekojim od ovih špilja (pećina) nađeno je mnogo ostataka špiljskog medvjeda, ali o tome bit će govora na ovom mjestu kojom drugom zgodom.



Kaštili na Zahoru kod Bilalovca

Ovdje ćemo samo još progovoriti nekoliko riječi o nekim pećinama iz okolice kao proročištima.

U klasičnih naroda bila je vrlo uobičajena upotreba pećina u kultne svrhe. Podzemne šupljine sa svojom tajanstvenom tminom držahu oni za mjesta, u kojima su se rađala i zadržavala božanstva, vile i nimfe. Takva su se mjesta obožavala, u njih se hodočastilo i žrtve doprinašale. Sigurno su i južni Slaveni koješta toga od njih poprimili i zadržali sve do danas. Ima na pr. u nas takvih pećina, kuda narod hodočasti svake godine i тамо se Bogu moli. Treba jednu takvu pećinu da spomenemo na ovom mjestu, makar ona i ne bila baš u neposrednoj okolici Sarajeva, ali su Sarajlije nekad тамо hodočastili. U Brateljevićima, jedan sat hoda zapadno od

Kladnja, ima jedna velika pećina. Posljednji utorak pred Ilijin dan dolaze onamo muslimani iz bliže i dalje okolice u velikim množinama i u toj pećini klanjaju i dovu čine. Pričao mi je jedan starac, da je u nju stalo jedne godine 1873 čovjeka. Zanimljivo je, da s jednog brežuljka kapavca, koji je nalik na džamijsku munaru, taj dan mujezin odatile okujiše (zove na molitvu). U pećini nalazi se navodno grob nekakve djevojke. Ona se naime okladila, da smije sama noću otici u pećinu. Da posvjedoči svoj noćni pohod u pećinu, dali su joj preslicu, da je zabode u pećinu. Zabadajući djevojka preslicu u zemlju, pribola je njome i krilo svoje košulje, pa kada se htjela vratiti, zategne preslica košulju i djevojka se preplasi, misleći da je tegle kakve utvare i od straha na tom mjestu izdahne, gdje su je i zakopali. Od tog doba idu muslimani na zijaret (hodočašće) u tu pećinu. Ne vjerujem, da se je to baš tako zabilo i da je ovaj slučaj dao povoda klanjanju u pećini, nego je to obožavanje po svoj prilici mnogo starijeg datuma.

Završit ćemo ovo naše razmatranje s jednom veselom, ali i zanimljivom pričicom o jednoj našoj maloj pećini kraj Kožije cuprije na domak Sarajeva. Radi se o nekoj vrsti narodnog proročišta u pećini »Posluha«, »Osluha« i »Sluha«. To je prilično uzak otvor, svakako u nekú drugu veću pećinu, u koji se može čeljade jedva do pasa uvući. Toj pećini, odnosno tom otvoru dolaze najviše muslimanke prije Jurjeva, zavlache se u nj i osluškuju neke glasove, koji navodno dolaze iz pećine. Najveći dio tih žena namjenjuje svoj posjet toj pećini, da čuje, kakva ih sudbina čeka: da li će se i za kođa uskoro udati, da li je dotični siromah ili bogataš, trgovac ili zanatlija i t. d. Moglo bi se još koješta iznijeti o pećinama iz sarajevske okolice, kojih ima još mnogo, ali bismo preveć oduljili.



U Glamoču i okolo njega

Lučić-Roki Pero (Split)

Naša je domovina puna prirodnih krasota, kakovih ima malo koji kraj. Ljepota njena odražava se u našoj pripovijetci i pjesmi bilo narodnoj, bilo umjetničkoj. Sama naša narodna himna ispunjena je zanosom nad ljepotom zemlje, u kojoj živimo. Ali ima kod nas krajeva, koji su slabo ili nisu nikako poznati široj turističkoj javnosti, a ne zaostaju k tome ni za najrazvikanijim alpskim krajevima. Među takove spada naša Bosna, za koju se interes zadnjih godina sve više povećava. Prvi su počeli propagirati Bosnu i njezine prirodne ljepote planinari, koji su u malim grupama dolazili, da se dive onoj skladnoj mješavini crnih prašuma, visokih snježnih planina, prostranih polja, te šarolikih varoši sa starim tvrđavama, sahat-kulama i munarama.

Jedna od takovih biser-varoši jest Glamoč.

Citajući rijetke planinarske opise i slušajući one, koji su u Glamoču bili, jedva čekaš prvu priliku da ti se ispuni želja, koja ti ne da mira, da i ti vidiš to interesantno mjesto. Automobil juri i vozi te iz Splita cestom prema unutrašnjosti. Nestrpljivo čekaš, kad će te doveсти bar do Vagnja, odakle ćeš ugledati Staretinu planinu, preko koje namjeravaš pješke u Glamoč.

Staretina i Golija sunčaju svoje gole južne pristranke i daju neu-pućenom dojam jednoličnih i dosadnih planina. Uski konjski put dosta se strmo diže prilično krševitim terenom, koji u visini prelazi u pašnjak. Strmina se lagano ublažava, pašnjaci postaju sve sočniji, put prelazi zadnja dva strma briješta, i eto nagle promjene i iznenadenja. Pred tobom se uzdigao tamni zid, što ga pravi stara crna šuma ovijena plavom jutarnjom maglicom. Duboko udišući mirisni zrak približavaš joj se sa strahopočitanjem, kao kakvom hramu. Par minuta hoda i sve je drugačije oko tebe. Uski jedva vidljivi put probija se kroz gusto grmlje mimo gorostasnih jela i bukava, koje prave debeli hlad i daju svježinu.

Truli panjevi obrasli mahovinom i gljivama zakrčuju na mjestima put. Sve više ulaziš u dubinu šume i opažaš žrtve prirodnih elemenata, što vladaju ovim predjelom. Ogromna stabla, isušena i polomljena, naslonila se na svoje žive drugove sjećajući ih na kakvu strašnu oluju i mećavu, s kojom su se i oni žilavo borili i pobijedili je.

Ali tko zna, dokle će tako moći? Doći će nekada grom ili vihor, oborit će prethodnog druga i on, dosada zaštićen, bit će izložen novim nepogodama. Koraci odzvanjaju šumom i uz nemiruju tetrjebove i vjeverice, štono se svakog časa odzivlju i time je oživljuju. Izdaleka se čuju ljudski glasovi i naskoro postaje svjetlijie. Približavamo se ovećoj šumskoj čistini. Na njoj nekoliko čobana čuva mirno svoja

stada i zabavlja se dozivanjem i jekom. Opazivši nepoznatog čovjeka približuju se sa znatiželjom, te rado daju obilne informacije. Pričaju tajinstvene priče o obližnjoj šumi i zvijerima u njoj. Tuže se na vukove i medvjede, koji im kolju i plaše stoku. Srdačno pozdravljaju i žele sretno putovanje. Prođeš još par takvih čistina i rjeđih šuma i eto te na domaku Glamoča, nad romantičnim »Medvid-potokom«. Probija se on divnom dragom, koja se strmim šumovitim obroncima svršava kod sela Čoslija u Glamočkom polju. Eto opet tvrde ceste, automobila, kola i ljudi! Oko pilane je sve u pokretu. Još nekoliko minuta i eto te napokon na cilju.

Samo mjesto Glamoč okupilo se podno ruševina stare tvrđave, iza čijeg bedema viri munara i kupola male džamije. Gornji dio mjesta čine drvene muslimanske kućice uz strme i krivudave uličice. Donji pak dio ima lijepih kamenih kuća, a čitav se život odvija na trokutnoj čaršiji. Okolo nje brojne kavane, a ispred njih stari muslimani i hafizi prekriženih nogu vode duge razgovore puštajući svako malo dim iz svojih dugih lula. Nekoliko mlađih nude starije turskom kavom, koja je ovdje naročito dobra i jeftina. Građani su vrlo mirni i gostoljubivi, a svaki će te rado savjetovati i pomoći ti. Navečer su kavanice pune ljudi, pred kojima na malim stolićima stoje čokanji s rakijom i findžani s kavom. Pri slabom svijetlu u gustom duhanskem dimu čuje se sevdalinka, koju nitko ne zna tako lijepo i sa zanosom pjevati, kao pravi Bosanac.

Putem mimo hotela dođeš u čarobnu Busiju. Ta prekrasna dolina čini Glamoč pravim biserom Bosne, kojim bi se i Švicarska mogla s pravom ponositi. Sočne zelene livade presijeca bistri i hladni potok, na kojemu mali mlin narušava onu tišinu. Unaokolo se pružila prekrasna crna šuma, što pokriva strme brežuljke, duge drage i obronke planina Starebine i Golije sve do njihovih vrhova.

Onaj miris i oni jedinstveni pogledi na neprekidni šumski pojas, te veliko Glamočko polje ne daju ti da se brzo odijeliš od Busije. Zavolio si brzo i nju i Glamoč. Ne zaboravljaš ih lako te kad vidiš neki lijepi prirodni kraj, upoređuješ ga i nehotice odmah s njima, ali teško im nalaziš para, te uviđaš, da je opravdana ona nostalгија, koja te onamo vuče.



Zapisnik

66. redovite glavne god. skupštine HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA održane dne 15. lipnja 1940. u društvenim prostorijama, Zagreb, Varšavska ul. 2 a.

Početak u 5,30 sati poslije podne.

Prisutni:

Izaslanici podružnica:

,Željezna gora«—Čakovec	Dr. Stjepan Wolf
,Ivančica«—Ivanec	Pavica Hrazdira
,Dubovac«—Karlovac	Ing. Zlatko Satler
,Bilo«—Koprivnica	Stanko Šafar
,Kalnik«—Križevci	Vilko Rotter
,Psunj«—Pakrac	Mr. Ph. Josip Svoboda
,Zrin«—Petrinja	Matija Filjak
,Japetić«—Samobor	Dr. Milutin Jurčić
,Bjelašnica«—Sarajevo	Dr. Josip Fleger
,Gvozd«—Sisak	Ante Saller
,Velebit«—Sušak	Krsto Šojat
,Ravna gora«—Varaždin	Marijan Vene

Matrice u Zagrebu:

Ivo Pupić	Mr. Dražen Matković
Dr. Dragan Vuković	Rudolf Štefan
Dr. Stjepan Vidačić	Dr. Vadimir Pavešić
Jurica Blažeković	Stjepan Peterkoč
Dr. Franjo Višnar	Ing. Adolf Gomerčić
Dr. Ljudevit Barić	Stjepan Piljek
Dr. Ivo Lorin	Slavko Brezovečki
Vlatko Smoljan	Antun Tretinjak
Alfred Seuffert	Walter Jankowsky
Vlado Makovec	Dr. Dragan Tomac
Ivica Kralj	Ivan Bumba
Marijan Dragman	Jurica Vidak

Članovi središnje uprave:

predsjednik	Dr. Josip Torbar
I. podpredsjednik	Dr. Josip Fleger
II. podpredsjednik	Dr. Fran Šuklje
tajnik	Josip Plaček
zamjenik tajnika	Mirko Tropan
blagajnik	Antun Glad
zamjenik blagajnika	Milan Radej
ekonom	Vladimir Weiler

Osim ovih prisustvovao je skupštini veći broj odbornika Središnje uprave, zamjenici izaslanika, te ostali članovi, kao i izaslanik redarstva i novinari.

Dnevni red skupštine:

1. Pozdrav predsjednika
2. Izbor dvaju ovjerovitelja zapisnika, dvojice skrutatora, te izbor verifikacionog odbora;
3. Izbor članova pojedinih sekcija, koje će raspravljati o radu Središnje uprave i cijelokupnog društva u pojedinim granama društvenog rada.
4. Izvještaj tajnika;
5. Izvještaj blagajnika;
6. Izvještaj nadzornog odbora;
7. Rasprava o ovim izvještajima i podjela apsolutorija;
8. Prijedlozi središnje uprave, matice i podružnica;
9. Eventualna promjena i dopuna društvenih pravila;
10. Određenje proračuna;
11. Izbor središnje uprave i
12. Eventualija.

Predsjeda predsjednik Dr. Josip Torbar

Zapisničar zamjenik tajnika Mirkо Tropan.

1. Pozdrav predsjednika:

Predsjednik Dr. Josip Torbar otvara skupštinu i pozdravlja sve prisutne. U oduljem govoru naglašava, kako je teško u ovo mutno doba, kada dolaze u pitanje najveće društvene formacije, voditi ovakove velike ili male formacije, kao što je i naše društvo. Zbog toga i naše društvo unatoč agilnosti vodstva nije moglo u potpunosti udovoljiti svim zadatcima, ali je ipak učinjeno, što se je moglo. Naša je sreća, da smo u svako doba i u najkritičnijim momentima znali staviti na čelo našega društva prave ljude. Zbog prilika u kojima živimo, treba eliminirati sve nesuglasice i imati pred očima samo interes društva.

Naša ideja je popularna u svim slojevima našega naroda, pa treba samo živje akcije, da proširimo svoj rad i povečamo broj naših članova. Naše je društvo u našoj nacionalnoj sredini primljeno simpatično, što valja pripisati tome, da se je Narodno vodstvo uvjerilo, da smo mi najbolji prijatelji svoga naroda. Time smo si osigurali priznanje i privrženost naše nacionalne sredine. Zasluga je to vođećih ljudi našega društva, koji su u najtežim vremenima dali dokaza, da oni sa svojim narodom stope i padaju. Moli, da se planinari prigodom prolaska hrvatskim selima i krajevima ponašaju tako, kako bi željeli, da se drugi ponašaju u našoj kući. Naš je narod uvidio, da je planinarima interes domovine i naroda prije svega na srcu i zbog toga ih je prigrlio i priznao za svoje. Podružnice, koje imaju za to najviše mogućnosti, treba da uspostave što uži kontakt s narodom. Preporučuje, da kritika rada bude objektivna, a svaki prijedlog iznesen u interesu društva bit će primljen.

Predlaže pozdravni brzovat predsjedniku Dr. Vlatku Mačeku, koji skupština jednoglasno prima.

2. Izbor dvijece ovjerovitelja zapisnika i izbor dvojice skrutatora, te izbor verifikacionog odbora.

Predsjednik Dr. Torbar predlaže: za ovjerovitelje zapisnika Piljeka Stjepana i Brezovečkog Šlavka; za skrutatore Šojata Krstu i Tretinjaka Antuna, za članove verifikacionog odbora: Dr. Vladimira Pavetića, Mr. Josipa Svobodu i Vlatka Smoljana.

Skupština prima prijedlog jednoglasno.

Predsjednik prekida skupštinu i poziva verifikacioni odbor, da pregleda predane vjerodajnice i da podnese skupštini izvještaj.

Nakon svršetka rada izvješćuje u ime verifikacionog odbora Dr. Vladimir Pavetić, da je predano 36 punomoći, od kojih je pronađeno punovaljanima 35, dočim je punomoć podružnice u Dugoj Resi proglašena za nevažeću, jer opunomoćeni izaslanik nije izabran po glavnoj skupštini. Tri punomoći zamjenika izaslanika Matice nijesu uvažene, jer je broj izaslanika popunjeno. Prema verificiranim punomoćima ovjerovljeno je glasova 509 za 5161 člana, pa skupština imade po pravilima skupštinsku većinu i može donašati pravovaljane zaključke.

Naknadno je skupština verificirala mandat izaslanika podružnice »Zrin« iz Petrinje Matije Filjaka, koji nije predao punomoć, te je izvještaj i prijedlog verifikacionog odbora primljen jednoglasno.

3. Izbor članova pojedinih sekcija, koje će raspravljati o radu Središnje uprave i cjelokupnog društva u pojedinim granama društvenoga rada.

Predsjednik Dr. Torbar predlaže, da se ova točka skine s dnevnog reda, jer zbog iznimnih prilika Središnja uprava nije mogla pripremiti potrebnii materijal za ovu točku. Skupština prijedlog jednoglasno prima, pa se 3. točka skida s dnevnog reda.

4. Izvještaj tajnika

Zamjenik tajnika Mirko Tropan čita izvještaj o radu društva i podružnica u prošloj godini:

SLAVNA SKUPŠTINO!

Prva redovita glavna skupština Središnje uprave nakon reorganizacije našega društva trebala je biti odraz povoljnog utjecaja izvršenih promjena. To bi se u prvom redu trebalo osjetiti u ovome izvještaju o radu uprave, a zatim i o samome radu današnje skupštine.

Međutim izvanredno stanje, koje je vama poznato, imalo je utjecaja kako na rad društva i uprave, tako i na odluke o radu današnje skupštine. Za skupštinu je trebao biti pripremljen opsežan materijal sa svrhom, da ga učesnici skupštine svestrano i potanko prouče, rasprave i obrade, pa da na temelju iznesenih mišljenja i prijedloga svi zajedno stvorimo uvjete za puni napredak i razvoj planinarstva uopće, a naročito našega društva i njegovih podružnica. Stjecajem prilika, danas nam to ne će biti moguće izvršiti u zamišljenom obliku i opsegu, ali se ipak nadamo, da će rad i zaključci današnje skupštine biti na korist planinarstva i našega društva.

Zbog višemjesečne odsutnosti društvenog tajnika, pročelnika pojedinih odsjeka i članova uprave, koji su se nalazili na vojnoj dužnosti, a neki se nalaze i danas, trpio je rad društva u znatnoj mjeri, pa ćete to primjetiti i u ovome Izvještaju, koji je u mnogome manjkav i nepotpun, i ako je sastavljan s najboljom voljom i pažnjom. Unaprijed molimo, da to uvažite i o tome vodite računa.

Prelazeći na sam rad Središnje uprave osvrnut ćemo se u prvom redu na njezin unutarnji rad.

Uprava, izabrana na izvanrednoj skupštini održanoj dne 18. listopada 1939., konstituirala se je ovako:

Predsjednik: Dr. Josip Torbar

I. podpredsjednik: Dr. Josip Fleger

II. podpredsjednik: Dr. Fran Šuklje

Tajnik: Josip Plaček

Zamjenik tajnika: Mirko Tropan

Blagajnik: Anton Glad

Zamj. blagajnika: Milan Radej

Mjesto III. podpredsjednika nije popunjavano, jer za to nije bilo potrebe.

G. dr. Milan Anić podnio je već prvoj sjednici svoju pismenu ostavku na mjestu odbornika, a u toku godine podnio je ostavku i g. Viktor Mlinarić. Kooptiran je u upravu kao stručnjak za šumarstvo g. ing. Ivo Godek. Drugih promjena nije bilo.

Nadzorni odbor izabrao je za pročelnika g. Đuru Panya

Uprava je održala 8 redovitih i 3 izvanredne sjednice.

Poslove knjigovodstva i dopisivanja vršili su namještenici pod nadzorom odgovornih funkcionara.



Gluha pećina Kozije čuprije u Sarajevu

Dužnost predsjednika obavljao je kroz čitavo vrijeme II. podpredsjednik g. dr. Fran Šuklje, jer je predsjednik g. dr. Josip Torbar kao aktivni ministar boravio stalno izvan Zagreba.

Moramo sa zadovoljstvom istaknuti, da je predsjednik g. dr. Torbar unatoč velikoj opterećenosti redovitim poslovima posvećivao punu pažnju našemu društvu, te se je stalno obavještavao o radu i nastojanjima uprave i pratnjezin rad.

DRUŠTVENI RAD.

Odmah u početku svojega rada uprava je povela akciju za osnivanje pravilima predviđenih Glavnih podružnica. Budući da su dolazile u obzir podružnice u Sarajevu, Splitu i Sušaku, upućeni su im pozivi, da se izjave, da li priistaju da prihvate namijenjene im funkcije.

Podružnica na Sušaku odbila je osnivanje Glavne podružnice smatraljući istu s obzirom na teritorij, koji bi obuhvaćala, nepotrebnom.

Podružnica u Splitu nije do danas unatoč višekratnom obećanju konkretno odgovorila, dok se je podružnica u Sarajevu izjavila spremnom, da provede

organizaciju Gavne podružnice, pa današnja skupština imade odlučiti o eventualnom osnivanju iste.

Također je odmah uzet u rad poslovnik o radu skupštine Središnjice. Isti je svojevremeno poslan svim podružnicama. Po ovome poslovniku trebao se je vršiti rad današnje skupštine, ali će se to zbog naprijed spomenutih prilika moći samo djelomično provesti.

Središnja uprava aktivno je sudjelovala po svojim predstavnicima u akciji za osnivanje Saveza hrvatskih planinarskih društava. Konstituirajuća skupština Saveza održana je 11. prosinca 1939.

U upravi Saveza zastupano je naše društvo sa 4 predstavnika. Predsjednikom istoga izabran je g. dr. Fran Šuklje, podpredsjednik našega društva. Nastojalo se također da se s obzirom na osnivanje Saveza hrvatskih planinarskih društava urede odnosi sa Savezom planinarskih društava kraljevine Jugoslavije, te su u tome smislu istome padneseni konkretni prijedlozi. Na poticaj Središnje uprave sazvana je za 17. prosinca 1939. sjednica Savezne uprave u Zagrebu radi rasprave o reorganizaciji Vrhovnog saveza. Ista je međutim morala biti odgodenja, pa u ovome pitanju nije poduzimano ništa sve do skupštine Vrhovnog saveza, koja je održana dne 30. i 31. ožujka 1940. u Ljubljani. Na ovoj skupštini također nije donesena nikakova odluka, nego je novo izabranoj upravi dano u dužnost, da pitanje reorganizacije uzme u raspravu, kada se za to pokaže potreba. Povodom toga zatražila je Središnja uprava, da se prva sjednica Vrhovnog saveza održi u Zagrebu. Odgovorenio nam je, da je potrebno istu održati u Ljubljani, te da će se slijedeća sjednica moći održati u Zagrebu. Središnja uprava pristala je i na ovo, ali je unaprijed odlučeno, da se rješenje našeg odnosa prema Vrhovnom savezu s obzirom na osnivanje i postojanje Hrvatskog planinarskog saveze ne može i ne smije odgadati, pa je u tom smislu na spomenutoj sjednici Saveza u Ljubljani dana izjava.

Središnja uprava preuzeala je u svoju nadležnost otvoreno i neriješeno pitanje odgovornosti za ustanovljene nedostatke gradnje Tomislavova doma. Ovom je pitanju posvećena puna pažnja tim više, što je u ovom periodu pao i rok za zastaru podnošenja sudske tužbe protiv eventualnih krivaca. Iako je uprava raspolagala opsežnim materijalom primljenim od svojevremeno izabranog anketnog odbora, ipak je odlučila zatražiti mišljenja pravnog i građevnog stručnjaka, pa je ispitivanje cijelog predmeta povjerila gg. dru Ivi Politeu i prof. ing. Zvonimiru Vrkljanu. Na temelju mišljenja i prijedloga uprava je našla za potrebno, da predmet iznese pred naš najmjerodavniji forum, t. j. skupštinu. Stoga je na 11. siječnja 1940. sazvana i održana izvanredna skupština Središnje uprave. Tok i zaključci iste su vam poznati. Na ovoj skupštini izabrani ispitivalački odbor sastavljen od gg. dra Ljudevita Barića, Julija Benešića i Frana Šukljea. Odbor je ispitao cijeli predmet i podnio Središnjoj upravi izvještaj, u kojem ističe, da se za ustanovljene nedostatke i propuste nije mogla ustanoviti hotimična krivnja bilo kojeg člana radnih (građevnih) odbora. Na temelju toga izvještaja uprava je zaključila da nema mogućnosti da postupa protiv bilo kojeg člana radnih odbora. Sudski spor sa graditeljem g. Švabom vodi se i dalje, te je postupak još u toku.

U zajednici sa Savezom hrvatskih planinarskih društava uprava je povela akciju, da se srednjoškolskoj omladini i naučnicima dozvoli pristup u planinarska društva. Akcija je još u toku, te bi prema dobivenim obećanjima ovo pitanje imalo naskoro biti povoljno riješeno.

Naročitu pažnju posvetila je uprava molbama podružnica za potpore, koje su iste upućivale Banskoj vlasti banovine Hrvatske. U svakom pojedinom slučaju uprava se je zauzimala, da te molbe budu povoljno riješene, pa je u tome već

nom i uspijevala. O još neriješenim molbama uprava vodi stalnu brigu, te će biti dužnost buduće uprave, da nastoji da i ovim molbama bude udovoljeno.

Zaslugom naše podružnice u Sarajevu, a naročito predsjednika njezina i I. podpredsjednika Središnje uprave g. dr. Josipa Flegera došlo je pitanje spajanja Društva bosansko-hercegovačkih planinara s našim društvom u svoj završni stadij tako, da je Društvo b. h. planinara zatražilo od Središnje uprave pristanak za provedbu fuzije. O ovome je trebala godišnja skupština Društva b. h. planinara, sazvana za 26. svibnja o. g. donijeti svoj konačni zaključak, ali na žalost održavanje iste nije odobreno, pa je stoga morala biti odgođena. Time je odgođena i odluka o fuziji.

Povodom održavanja skupštine Saveza planinarskih društava u Ljubljani zadržali su se na povratku izaslanici bugarskih planinara dva dana u Zagrebu, gdje im je priređen doček i organizirano predavanje. Priredbe su provedene u ime Hrvatskog planinarskog saveza, a u istima su sudjelovali i članovi Središnje uprave.



Detalji iz Mijatove pećine u Preslici-planini

S podružnicama je podržavan stalan kontakt. Uprava ih je mjesecnim okružcama obavještavala o svim važnim pitanjima.

Povodom potaknutog pitanja na izvanrednoj skupštini o podjeli glasova na izaslanike podružnica uprava je zaključila, da se nedjeljivi ostatak glasača imade podijeliti na prve delegate onim redom, kako je izvršen i javljen njihov izbor. Ovaj je zaključak donesen kao obvezatno tumačenje pravila, pa isti treba da današnja skupština potvrdi.

Da bi se izbjeglo poteškoćama, koje su se javljale prigodom gradnje pojedinih planinarskih kuća zbog pomanjkanja potrebnih novčanih sredstava, te da bi se uveo neki sistem i red, uprava je zaključila, da je svaka podružnica dužna zatražiti pretvodnu dozvolu za gradnju kuće od Središnje uprave. Istovremeno je odlučeno, da će se gradnja odobravati samo po predloženim nacrtima i ako podružnica imade osigurano pokriće za barem tri četvrtine predviđenih troškova za gradnju. Gradnja kuća, koje se budu gradile bez odobrenja Središnje uprave, ne će se podupirati ni na koji način.

S obzirom na to, da se troškovi Središnje uprave pokrivaju samo iz predviđene jedne trećine članarine, koju su dužne podružnice davati Središnjoj upravi, odlučeno je, da se podružnicama počevši od 1. siječnja 1940. principijelno ne će odobravati otpisivanje članarine.

Uprava se je u nekoliko navrata pozabavila odnosom planinarstva prema našem Hrvatskom narodnom pokretu, ili točnije, prema organizacijama Hrvatske seljačke stranke. Ustanovljeno je najme, da ti odnosi u nekim krajevima naše banovine nisu onakovi, kakvi bi trebali da budu. Budući da je naša lozinka: »S narodom za narod«, uprava je odlučila da ovom pitanju posveti punu pažnju, te da za isto zainteresira i današnju skupštinu sa svrhom, da se poduzmu potrebni koraci i nađe način, na koji bi se rad našega društva, a naročito podružnica doveo u potpun sklad s idejama i željama našega narodnog vodstva i njegovih organizacija.

Ove je godine nemila smrt otela iz naše sredine predsjednika podružnice »Gvozd« u Sisku, člana Središnje uprave i začasnog člana društva V i k t o r a B o r o v e č k o g. Pogrebu dragog pokojnika prisustvovao je izaslanik Središnje uprave, koji je u ime društva položio vjenac i oprostio se od našeg zaslужnog suradnika. Sačuvajmo mu trajnu uspomenu i kliknimo »Slava mu!«

PODRUŽNICE

U protekloj godini osnovana je podružnica u Bribiru pod imenom »Z a g r a d s k i v r h. Ustanovna skupština iste održana je 29. listopada 1939. Iako najmlađa, ova je podružnica sretnim sticajem okolnosti, a uz obilatu pomoć i suradnju Središnje uprave mogla već ove godine dati svojim članovima vlastitu planinarsku kuću. Troškom od 25.000 dinara nabavljena je gotova kuća (vila) na Lukovu i dana na raspolaganje našim članovima.

Podružnice u Našicama, Ravnoj Gori i Starom gradu pretvorene su u povjereništva zbog malog broja članova.

Zbog nerada likvidirane su i prestale su postojati podružnice u Klanjcu i Otočcu. Godišnje izvještaje nisu predložile podružnice »S p i v n i k« u Blatu na Korčuli, »Š k a m n i c a« Brinje, »M o s e Ć« Drniš, »V i š e v i c a« Fužine, »K a m e n a r« Šibenik i »D i l j g o r a« Slavonski Brod. Izostanak posljednje podružnice opravдан je doduše odsutnošću tajnika, koji se nalazi na vojnoj vježbi, ali začuđuje, da se od brojnih članova te podružnice nije našao nitko, tko bi mogao da sastavi i predloži tražene podatke.

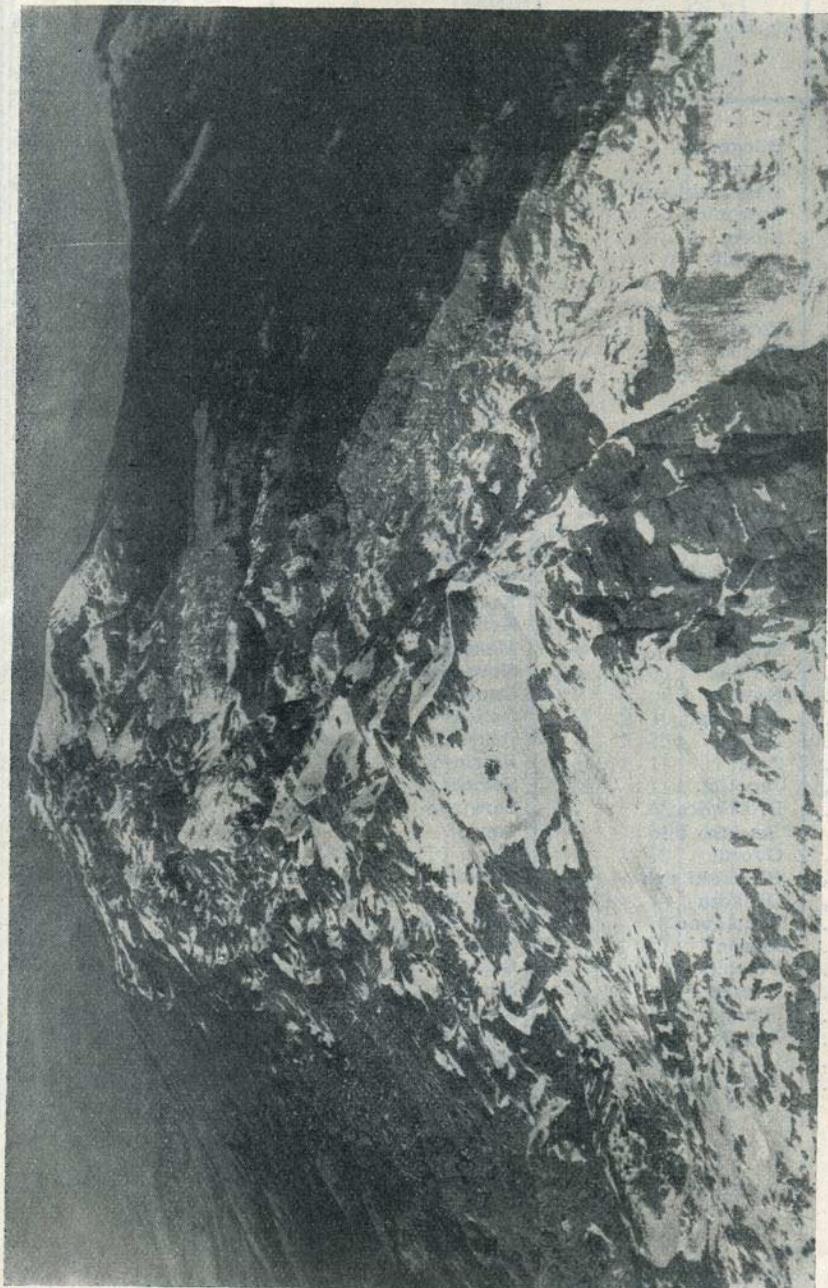
Rad ostalih podružnica mogao bi se uglavnom svesti na to, da se je zbog izvanrednih prilika nastojalo održati i sačuvati ono, što smo dugotrajnim i teškim radom stvorili i stekli. Moramo priznati, da su gotovo sve podružnice u tome i uspjele, što dokazuje našu sposobnost za rad i opstanak. Da bi se svi učesnici današnje skupštine mogli upoznati s radom pojedinih podružnica, iznijet ćemo ukratko pregled rada, sastavljen na temelju njihovih izvještaja:

»B i l o g o r a« - Bjelovar. Skupština je održana 25. IV. Broji 85 članova. Održano je 6 izleta sa 76 učesnika. Ove je godine osnovana putna blagajna. Predsjednik je N i k o l a L i s a c.

»S t o ž e r« - Bogujno. Skupština je održana 14. IV. Broji 37 članova. Održano je 7 izleta sa 70 učesnika. Gradnja kuće je osigurana do pod krov. Predsjednik je E m i l H a v r a n e k.

»R u d n i k« - Čabar. Skupština održana 24. II. Broji 35 članova. Održana su 3 izleta sa 45 učesnika. Predsjednik je F i l i p T r o p e.

»Z e l e z n a g o r a« - Čakovec. Skupština održana 10. III. Broji 30 članova. Održano je 8 izleta sa 33 učesnika. Predsjednik je dr. B l a ž I l i j a n i Ć.



VELEŽ (GLAVNI GREBEN)

PREGLED PODRUŽ

Broj	Podružnica	Mjesto	Stanje članova 1939 godine			Ukupno	
			zakasnuti	utemelj.	ređovitih		
1.	Bilogora	Bjelovar	—	—	85	—	85
2.	Spivnik	Blato na Korčuli	—	—	—	—	—
3.	Zagradski vrh	Bribir	—	—	19	—	19
4.	Škamnica	Brinje	—	—	—	—	—
5.	Stožer	Bugojno	—	—	37	—	37
6.	Rudnik	Čabar	—	—	35	—	35
7.	Železna gora	Čakovec	—	3	17	—	30
8.	Vrani kamen	Daruvar	—	10	130	4	144
9.	Risnjak	Delnice	—	—	62	1	63
10.	Moseć	Drniš	—	—	—	—	—
11.	Orjen	Dubrovnik	—	3	92	—	45
12.	Vinica	Dugaresa	—	—	30	—	30
13.	Viševica	Fužine	—	—	—	—	—
14.	Petrova gora	Glina	—	—	35	—	35
15.	Visočica	Gospic	—	158	60	—	218
16.	Ivančica	Ivanec	—	8	39	—	47
17.	Plješivica	Jastrebrasko	—	—	52	3	55
18.	Dubovac	Karlovac	—	3	106	2	111
19.	Bilo	Koprivnica	—	1	29	—	30
20.	Strahinjčica	Krapina	—	4	27	1	32
21.	Bitovnja	Kreševco	—	—	28	—	28
22.	Kalnik	Križevci	—	—	103	1	104
23.	Biokovo	Makarska	—	—	60	—	60
24.	Strmac	Nova Gradiška	—	—	40	—	40
25.	Klek	Ogulin	—	—	47	—	47
26.	Jankovac	Osijek	—	—	310	12	322
27.	Psunj	Pakrac	—	—	98	6	104
28.	Zrin	Petrinja	—	—	79	8	87
29.	Japetić	Samobor	—	1	229	24	254
30.	Bjelašnica	Sarajevo	—	5	256	3	264
31.	Senjsko bilo	Senj	—	5	32	—	37
32.	Gvozd	Sisak	—	—	41	3	44
33.	Skradski vrh	Skrad	—	—	23	—	23
34.	Diljgora	Slav. Brod	—	—	—	—	—
35.	Sokolovac	Slav. Požega	—	—	71	—	71
36.	Mosor	Split	—	—	280	60	340
37.	Velebit	Sušak	—	47	242	56	345
38.	Kamenar	Šibenik	—	—	—	—	—
39.	Ravna gora	Varaždin	—	—	111	—	111
40.	Papuk	Virovitica	—	—	90	1	91
41.	Oštret	Zlatar	—	—	13	—	13
42.	Matica	Zagreb	44	123	3.811	331	4.309

NICA ZA GOD. 1939.

Građeni	Odsjeci				Izleti		Objekti		Puteva markirano		Priredbe			Napomena				
	Ski	Alpinist.	Foto	Kajak	Putni	Omlad.	Koliko izleta?	Koliko učesnika	Kuće	skloništa	vidikovci	pisama	novo	obnovljeno	predav.	sastanci	prestave i zahave	sjeđnice
							6	76	—	—	—	—	—	—	—	1	9	3
							—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
							7	70	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
							3	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
							8	33	—	—	—	—	—	—	—	1	7	2
							34	1.053	1	—	—	3	—	—	—	2	4	9
51							9	87	—	—	—	—	—	—	—	1	7	1
							20	229	1	1	—	—	—	2	23	—	9	7
							8	51	—	—	1	—	—	—	—	—	25	3
							8	50	—	—	1	—	—	—	—	1	9	8
							3	53	1	—	1	—	—	—	—	1	14	6
							—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	8	1
							6	60	216	—	—	4	—	—	—	4	6	15
							9	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
							8	38	—	—	—	—	—	—	—	1	4	2
							4	41	—	—	—	—	—	—	—	1	11	1
							11	192	1	—	1	—	—	—	—	1	10	6
							—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2
							21	304	—	—	1	—	—	—	—	2	11	4
							34	8	73	1	—	—	—	—	—	—	6	4
							25	289	1	—	1	—	—	—	—	3	13	6
							5	57	1	—	1	—	—	8	5	2	11	11
53							121	565	1	—	1	—	—	3	52	—	11	13
75	10						91	1.141	3	—	1	2	—	19	—	5	48	33
							5	137	—	—	—	—	—	—	1	—	11	2
							19	85	—	—	1	—	—	—	—	1	10	6
							4	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	1
							—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—
							70	15	39	871	2	3	2	3	—	1	7	21
							—	—	29	345	1	—	—	1	—	1	8	18
							8	27	1	—	—	—	—	—	—	—	11	1
							10	7	689	1	—	—	—	—	—	2	20	3
45	37	30	—	46	47	159	4	43	852	8	2	1	—	—	—	2	31	686

»Vrani Kamen« - Daruvar. Skupština održana 24. II. Broji 144 člana. Održano je 34 izleta sa 957 učesnika. Planinarski dom na Petrovom vrhu posjetilo je 1359 izletnika. Posjeta doma obavljena je 28. svibnja 1939. Dovršena je cesta od Vranjevice do Petrovog vrha. Izvršena je markacija triju puteva. Predsjednik je dr. Ljubomir Vladen.

»Risnjak« - Delnice. Skupština je održana 26. II. Broji 63 člana. Imade jakuški-sekciiju sa 51 članom. Održano je 9 izleta sa 87 učesnika. Provedena je markacija skijaške staze Delnice-Petehovac-Delnice. Predsjednik je Zvonimir Kosanović.

»Orjen« - Dubrovnik. Skupština je održana 24. II. Broji 97 članova. Održan je 21 izlet sa 229 učesnika. Izvršen je popravak kuće na Vrbanju. Predsjednik je dr. Đuro Orlić.

»Vinica« - Duga Resa. Skupština je održana 21. II., broji 36 članova. Održano je 10 izleta s 58 učesnika. Obnovljena je markacija na Vinici. Zaključena je građna piramide na Vinici. Predsjednik je Mirko Bosiljevac.

»Petrovgora« - Glina. Skupština je održana 24. II. Broji 35 članova. Održano je 8 izleta sa 50 učesnika. Ima putnu blagajnu. Predviđena je markacija od Vrgin Mosta do piramide na Petrovcu i građna skloništa na Tomašici. Predsjednik je Stjepan Prpić.

»Visočica« - Gospić. Skupština je održana 11. II. Broji 60 članova. Održana su 3 izleta sa 53 učesnika. Izvršeni su popravci u Gojtanovom domu i skloništu na Strugama, te cesta od Divosela do podnožja Visočice. Predsjednik je Ivica Mirković.

»Ivančica« - Ivanec. Skupština je održana 3. II. Broji 47 članova. Predviđena je proslava 50-godišnjice opstanka podružnice. Vrši intenzivnu propagandu za planinarstvo uopće, a posebno za Ivančicu. Predsjednik je Pavica Hrazdira.

»Plješivica« - Jastrebarsko. Skupština održana 9. II. Broji 55 članova. Podružnica je navršila 25-godišnjicu opstanka. Predsjednik je Josip Brkić.

»Dubovac« - Karlovac. Skupština je održana 29. II. Broji 111 članova. Održano je 60 izleta sa 216 učesnika. Markirana su 4 puta. Osnovana je omladinska sekcija, koja broji 17 članova. Ima putnu blagajnu. Vrši naročitu intenzivnu propagandu za građnu planinarskog doma na Plitvičkim jezerima. Predsjednik je Zdravko Satler.

»Bilog« - Koprivnica. Skupština je održana 9. III. Broji 30 članova. Održano je 8 izleta sa 38 učesnika. Predsjednik je Pavao Orlović.

»Strahinjščica« - Krapina. Skupština održana 9. V. Broji 32 člana. Održano je 8 izleta sa 38 učesnika.

»Bitovnja« - Kreševje. Skupština održana 24. II. Broji 28 članova. Izgradila je zimsko kupalište, a prikuplja sredstva za građnu doma u Kreševu. Održana su 4 izleta sa 41 učesnikom. Predsjednik je dr. Augustin Trtković.

»Kalnik« - Križevci. Skupština je održana 24. II. Broji 104 člana. Održano je 11 izleta sa 192 učesnika. Proslavljenja je 15-godišnjica osnutka i 5-godišnjica opstanka doma na Kalniku. U domu je sagrađen vodovod. Podružnica je kupila 7 jutara zemlje oko doma radi pošumljivanja. Dom je posjetilo 2178 osoba. Markiran je jedan put, a obnovljen također jedan. U domu je održan docačinski tečaj za okolno seljaštvo sa svrhom, da se stanovništvo uvjeri o koristi rada društva. Predsjednik je Josip Heršak.

»Blokovo« - Makarska. Skupština održana 10. III. Broji 60 članova. Izvršen je popravak doma. Posjetnika u domu bilo je 254. Predsjednik je Ivan Lovrić.

»Strmacka« - Nova Gradiška. Skupština održana 26. II. Broji 40 članova. Predsjednik je ing. Vilko Vidmar.

»Klek« - Ogulin. Skupština je održana 11. II. Broji 53 člana. Održan je 21 izlet sa 304 učesnika. Pokrenuto je pitanje gradnje doma na Kleku. Izvršena je jedna markacija i jedna obnovljena. Predsjednik je Mr. Oskar Vičević.

»Jankovac« - Osijek. Skupština je održana 29. II. Broji 322 člana. Održano je 8 izleta sa 73 učesnika. Imade jedina kajak-odsjek sa 34 člana. Izvršena je dogradnja doma na Jankovcu. Održan je »dan sadnje crnogorce« oko doma. Predsjednik je dr. Zlatko Springer.

»Sunj« - Pakrac. Skupština održana 17. III. Broji 104 člana. Održano je 25 izleta sa 289 učesnika. Predsjednik je Mr. Josip Svoboda.

»Zrin« - Petrinja. Skupština održana 12. II. Broji 87 članova. Priređeno je 5 izleta sa 57 učesnika. Izgrađena je i markirana nova staza od Hrastovice do strog puta (»Josina staza«). Dovršena je kuća na Hrastovoj gori i popravljena piramida. U gradnji je još jedna soba, suša i cisterna. Posjetnika u kući bilo je 1.841. Predsjednik Matija Filjak.

»Petić« - Samobor. Skupština održana 30. III. Broji 254 člana. Imade skisekciju sa 53 člana. Održan je 121 izlet sa 565 učesnika. Dom je potpuno uređen. Obnovljena je markacija u 3 smjera i novo markiran 1 put. Predsjednik dr. Milutin Juric.

»Belašnica« - Sarajevo. Skupština održana 24. I. Broji 264 člana. Imade skisekciju sa 75 članova i foto-sekciju. Priređen je 91 izlet sa 1141 učesnikom. Dom na Bukoviku je stalno otvoren i potpuno opskrbљen. Posjetnika u domu bilo je 973. Markirana su 2 puta. Šumski dan održan je 22. X. 1939. na Bukoviku i posađeno 1600 sadnica. Svečano otvorenje kuće na Čvrsnici izvršeno je 6. VIII. 1939. U toku su pripreme za otvaranje alpskog vrta. Predsjednik je dr. Josip Flegier.

»Senjsko bilo« - Senj. Skupština održana 29. II. Broji 37 članova. Priređeno je 5 izleta sa 137 učesnika. Predsjednik je ing. Vinko Pleša.

»Gvozd« - Sisak. Skupština održana 30. I. Imade 44 člana. Održano je 19 izleta sa 85 učesnika. Vidikovac na Viktorovcu je popravljen. Osnovane su foto, zimsko-sportska i glazbena sekcija. Predsjednik je Antun Saller.

»Skradski Vrh« - Skrad. Skupština održana 30. III. Broji 23 člana. Predsjednik je Josip Zagari.

»Sokolovac« - Slav. Požega. Skupština održana 17. III. Broji 71 člana. Predsjednik Zvonimir Viroubek.

»Mosor« - Split. Skupština održana 29. II. Broji 340 članova. Održano je 39 izleta sa 871 učesnikom. Imade skisekciju sa 70 članova, te omladinsku sekciju i putnu blagajnu. Markirana su 2 puta. Šumski dan održan je 19. XI. u Gornjem Sitnu, te je zasadeno 2000 sadnica. Predsjednik je dr. Silvestar Giunio.

»Velebit« - Sušak. Skupština održana 7. III. Broji 345 članova. Imade skisekciju. Priređeno je 29 izleta sa 345 učesnika. Od namjeravane gradnje kuće na Platku podružnica je zbog vladajućih prilika morala odustati, te će suklapljeni novac biti privremeno koristonosno uložen. Predsjednik je dr. Dinko Vitezić.

»Ravnogora« - Varaždin. Skupština održana 29. II. Broji 111 člana. Priređeno je 8 izleta sa 27 učesnika. Predsjednik je prof. Krešimir Filić.

»Papuk« - Virovitica. Skupština održana 14. I. Broji 91 člana. Održano je 7 izleta sa 689 učesnika. Ima foto-sekciju. Dom je posjetilo 1200 osoba. Izvršeni su razni popravci na domu i obnovljene su markacije na 2 puta. Predsjednik je Ante Frpić.

»Oštrelj« - Zlatar. Skupština 8. IV. Broji 13 članova. Priređena su 4 izleta sa 43 učesnika.

»Matica«—Zagreb. Skupština održana 2. III. Broj 4309 članova. Imade razne sekcije, od kojih skis-sekacija imade 45 članova, alpinistička 37, foto 30, putna 46 i omladinska 47 članova. 2. VII. obavljena je proslava 50-godišnjice vidikovca na Sljemenu. Istoga dana svečano je otvoren planinski botanički vrt. Osim izleta u manjim grupama, broj kojih je nemoguće ustanoviti, priređeno je 109 službenih grupnih izleta sa 852 učesnika. U Domu su izvršeni razni potrebnii popravci. Dom je posjetilo 14.985 učesnika, a noćenja je bilo 10.423. Izvršeni su popravci kuća na Risanjaku, Bijelim stijenama i Vučjaku. Uprava je bila zajednička sa Središnjom upravom.

Osim navedenih potankosti većina podružnica održala je u prošloj godini svoje tradicionalne zabave s dobrim moralnim i materijalnim uspjehom. Osim toga održane su i razne druge priredbe i predavanja. Gotovo sve su podružnice sudjelovale na priredbama drugih mjesnih društava.

ČLANSTVO

Iako nam manjkaju izvještaji nekih podružnica, pokušali smo ustanoviti prično točan broj članova našega društva. Kod podružnica, koje nisu poslale izvještaje, uzeli smo prošlogodišnji broj članova, pa je tako ustanovljeno stanje slijedeće: začasnih članova 44, utemeljitelja 372, redovitih 6918, omladinaca i đaka 519. Ukupno 7989 članova. Prema prošlogodišnjem stanju imade društvo jednog začasnog člana više, 11 utemeljitelja manje (ispravak stanja kod podružnice Gospić), redovitih 337 manje (radi podjele članova omladinaca od redovitih) a omladinaca 335 više (s istog razloga). Ukupno broji društvo 114 članova više nego prošle godine. Pokraj naprijed istaknutih prilika, ovaj je rezultat potpuno zadovoljavajući, te smo uvjereni, da će u slijedećoj godini broj članova prekoračiti osmu hiljadu.

U čvrstoj nadi, da će naš planinarski pokret u slijedećoj godini moći pokazati veći, uspješniji i vidljiviji napredak, završavam ovaj izvještaj i molim, da ga skupština primi.

Na upit predsjednika skupština jednoglasno prima izvještaj tajnika.

Izvještaj blagajnika.

Blagajnik Antun Glad podnosi izvještaj o imovinskom stanju i novčanom poslovanju društva, te skupština isti jednoglasno prima.

PRIMITCI I IZDATCI U GOD. 1939.

RAČUN RAZMJERE 31. XII. 1939.

Primitci	Izdaci
Clanarina	302.453,30
Uprava kuća	343.061,35
Darovi i subvencije	371.898,80
Društvena izdanja	17.936,20
Kamatni	2.023,64
Predavanja i priredbe	60.836,95
Razno	23.323,52
Uredski troškovi	142.501,36
Markacije	5.723,30
Sekcije	8.380,50
Propaganda	19.261,15
Hrvatski planinar	11.628,82
Uprava kuća	70.155,44
Osiguranje	9.414,06
Knjižnica	1.989,25
Fotografije	1.870,—
1/3 članarine	5.912,91
Razno	54.342,05
Investicije u kuće	275.112,05
" u namještaj	21.643,31
Otplata dugova	394.014,18
	99.584,38
	Višak
	1.121.533,76
	1.121.533,76

Sastavljeno prema preglednicima i godišnjim izvještajima Matice i podružnica Hrvatskog planinarskog društva za g. 1939.

Z a g r e b , dne 15. lipnja 1940.

Predsjednik:

Dr. Josip Torbar v. r.
Pronadeno u redu, Nadzorni odbor:
Kap. Pany v. r. Kunštek v. r.

Blagajnik:

A. Glad v. r.
Pronadeno u redu, Nadzorni odbor:
Kap. Pany v. r. Kunštek v. r.

Sastavljeno prema preglednicima i godišnjim izvještajima Matice i podružnica Hrvatskog planinarskog društva za g. 1939.

Z a g r e b , dne 16. lipnja 1940.

Predsjednik:

Dr. Josip Torbar v. r.
A. Glad v. r.

Blagajnik:

Pronadeno u redu, Nadzorni odbor:
Kap. Pany v. r. Kunštek v. r.

Primitci	Izdaci	Imovina	Dugovina
Blagajna	•	106.102,42	
Poštanska štedionica	•	5.735,45	
Banka	•	250.998,82	
Dužnici	•	233.260,17	
Zalihе živež. namirnice	•	136.277,—	
Nekretnine	•	5.123.056,20	
Namještaj sekcija	•	757.280,40	
Zalihа društvenih izdanja	•	25.756,46	
Efekti	•	16.618,25	
Vjerovnici	•	10.010,—	
Zajmovi	•	640.538,35	
Zaklade	•	807.423,—	
Jamčevine	•	94.708,03	
Imovina društva	•	9.000,—	
		5.113.426,29	
		6.665.095,17	6.665.095,17

6. Izvještaj nadzornog odbora.

Pročelnik nadzornog odbora Kap. Đuro Pany čita izvještaj o izvršenom pregledu imovine i poslovanju društva, te predlaže, da se upravnom i nadzornom odboru podijeli razrješnica za rad u prošloj godini.

7. Rasprava o izvještajima i podjela apsolutorija.

Budući da se nitko nije javio za riječ, predsjednik pita, da li se izvještaji i prijedlog nadzornog odbora primaju i podjeljuje razrješnica. Skupština jednoglasno prima izvještaje i podjeljuje razrješnicu upravnom i nadzornom odboru.

8. Prijedlozi središnje uprave, maticе i podružnica.

Zamjenik Mirkо Tropan čita prijedloge Središnje uprave, i to:

1. Da se podružnica »Bjelašnica« u Sarajevu pretvorи u glavnu podružnicu s tim, da joj radno područje i djelokrug naknadno odredi Središnja uprava u smislu odredaba pravila.
2. Da se nedjeljni ostatak broja članova kod podružnica sa više izaslanika podjeli na prve izaslanike onim redom, kako je izvršen i javljen njihov izbor.
3. Da financiranje »Hrvatskog planinara« preuzme Središnja uprava.
4. Da Središnja uprava prouči pitanje povišenja članarine, sastavi konkretni obrazložen prijedlog, te ga pošalje podružnicama na mišljenje. Povišenje se može provesti od 1. siječnja 1940., ako na to pristanu dvije trećine podružnica.
5. Da se sve podružnice pozovu, da podnesu svoja mišljenja i prijedloge o uspostavi što tjesnije suradnje s organizacijama Hrvatske seljačke stranke.

Nakon što je svaki pojedini prijedlog potanko obrazložen, na upit predsjednika, skupština ove prijedloge jednoglasno prima.

Tropan čita zatim prijedlog podružnice »Orjen« iz Dubrovnika, koja predlaže pismenim prijedlogom, da se gg. Dr. Đuro Orlić i Miho Kusijanović imenuju začasnim članovima društva. Prijedlog potkrepljuje g. kap. Đuro Pany opširnim obrazlaganjem rada i zasluga predloženih članova. Nakon toga skupština jednoglasno prima prijedlog podružnice u Dubrovniku i imenuje Dr. Đuru Orlića i Miha Kusijanovića začasnim članovima društva.

Podružnica »Dubovac« iz Karlovca podnijela je prijedlog o gradnji planinarskog doma na Plitvičkim jezerima. Tropan u ime središnje uprave obrazlaže, da se o radovima u ovome predmetu nije moglo početi zbog toga, što još ni do danas nije donešena regulatorna osnova za Plitvička jezera, a nema ni izgleda, da bi ista mogla naskoro biti donešena. Dok to ne uslijedi, ne može se pomicati na gradnju doma.

Nakon ovoga prijedloga skupština na upit predsjednika zaključuje, da se rješenje toga pitanja odgodi.

Budući da drugih prijedloga nije bilo, prelazi se na:

9. Eventualna promjena i dopuna društvenih pravila.

Tropan izvješćuje da je podružnica »Papuk« iz Virovitice predložila izmjenu člana XIII. i XVII. pravila. Čita predložene izmjene. U ime središnje uprave pak predlaže, da se pravila još za ovu godinu ne mijenjaju, jer ista još nisu primijenjena u cijelosti, pa se nije mogla vidjeti korist ili nepraktičnost pojedinih odredaba istih u praksi. Predlaže, da se za slijedeću skupštinu pozovu sve podružnice

da iznesu svoja mišljenja i prijedloge, po kojima će se tada pravila temeljito i potpuno uređiti prema našim potrebama.

Na upit predsjednika skupština jednoglasno prima prijedlog Središnje uprave.

10. Određenje proračuna.

Blagajnik Glad čita prijedlog proračuna za slijedeću poslovnu godinu, koji je s obzirom na prvu godinu rada još nepotpun. Predviđa se prihod od jedne trećine članarine u iznosu od Din 56.000, a rashodi bi bili slijedeći: za pokriće manjka »Hrvatskog planinara« Din 15.000, prinosi za gradnju Din 11.000 i uredski i reprezentativni troškovi Din 30.000.

Na upit predsjednika skupština predloženi proračun jednoglasno prima i odobrava.



Planinarska kuća na Hrastovičkoj gori

11. Izbor središnje uprave.

Tropan izvješćuje da je Središnja uprava odlučila iznijeti službenu listu upravnog i nadzornog odbora s tim, da predviđena četiri člana upravnog odbora z pokrajine predlože sami izaslanici podružnica. Na želju izaslanika predsjednik određuje odmor od 10 minuta, da se izaslanici mogu sporazumjeti.

Nakon odmora Tropan čita prijedlog službene liste, Dr. Barać predlaže, da se u novu upravu ne biraju lica, koja su bila članovi bivših radnih odbora, iako ispitivalački odbor nije mogao ustanoviti krivicu bilo kojega člana radnih odbora. Skupština taj prijedlog odbija i jednoglasno izabire u Središnju upravu slijedeće članove:

Predsjednik: Dr. Josip Torbar

I. podpredsjednik: Dr. Josip Fleger

II. Podpredsjednik: Dr. Fran Šuklje

Članovi upravnog odbora:

Blažeković Pavao	Glogolja ing. Ivica
Crnokrak ing. Zvonko	Godek ing. Pavao
Glad Antun	Grubanović Josip

Haramustek dr. Branko
Jančiković dr. Tomica
Kerin Vjekoslav
Laszowski János
Lukatela Zvonko
Plaček Josip
Radej Milan

Tretinjak Antun
Tropan Mirko
Weiler Vladimir
Zemljak Josip
Pomper dr. Ivo
Mužina Vatroslav
Franjić Adalbert

Članovi nadzornog odbora:

kap. Pany Đuro
Vidačić dr. Stjepan

Kunstler Dragutin
Seuffert Alfred
Rukavina Ivica

12. Eventuali ja.

Na prijedlog izaslanika podružnice »Dubovac« u Karlovcu zaključeno je, da Središnja uprava poradi na što bržem donošenju regulacione osnove za Plitvička jezera, te da spremi sav potrebnii elaborat, kako bi se odmah po donošenju regulacione osnove moglo pristupiti gradnji planinarskog doma na Plitvičkim jezerima.

Skupština je zaključena pjevanjem »Lijepe naše domovine« u 7.30 sati navečer.

Predsjednik: Dr. Josip Torbar v. r. Zapisničar: Mirko Tropan v. r.

Ovjeracij:

Slavo Brezovečki v. r.

Stjepan Piljek v. r.

*U svakom
zrnu*

sladni šećer

Kneippova

SLADNA KAVA

PODRUŽNICA »BITOVNJA« U KREŠEVU

Dne 28. VII. »Bitovnja« je priredila svoj redovni godišnji izlet, koji je ovaj puta imao dva značenja 1) proslavu otvorenja zimske banje i b) početak gradnje našeg društvenog doma.

Malo čudno zvući, da »Bitovnja« usred ljeta otvara zimsku banju. Nisu to nikakvi »profesorski poslovi«, nego je to samo dokaz, da je »Bitovnja« čvrsto zagrizla u problem izgradnje banje i ne pita, je li sezona ili nije, nego samo marljivo radi.

Iznad ljetnog bazena izgrađena je 9 i pol met. duga i 4.50 m široka zgradica, u kojoj su smještene 2 kade te četiri tuša i ložionica, sve u posebnim kabinama. Sve iz temelja je novo, a funkcioniра savršeno. 25. VII. posjetio je našu banju i g. odjelni predstojnik za socijalnu politiku Dr. Rasuhin zajedno s primariusom bolnice i podpresednikom Liječ. komore dr. O. Beloševićem. Ovi rijetki i mili gosti su temeljito pregledali cijelu banju, naročito kaptažu vrela, te i ako su došli samo pogledati banju, nisu mogli odoljeti, a da se u kristalno-čistoj vodi u bazenu, u kojem je temperatura vode za goste bila naročito regulirana, ne okupaju. Sat i pol kupanja pružio je gostima pravi užitak, što je Dr. Belošević i pohvalio izjavivši, da je »kupanje u kreševskoj banji najsvjetlijia točka njegovog putovanja po Bosni«, dok je g. predstojnik izjavio, da mu je milo, da u Kreševu vidi komadić moderne Evrope.

»Bitovnja« je ovom investicijom bezuvjetno mnogo doprinijela higijenskom a i turističkom razvoju Kreševa, što se već ove godine opaža na brojnijim gostima naročito iz Sarajeva.

Uprava Pučke škole u Kreševu zamolila je »Bitovnju« da odobri kupanje škol-



Kupalište HPD podružnice »Bitovnja«
u Kreševu

ske djece pod tuševima uz režijsku cijenu. Odbor »Bitovnje« se je ovdje pokazao i previše kavalirom, kad je ne samo odobrio kupanje školskoj djeci, nego je i troškove kupanja primio na sebe pod uvjetom, da kupanje bude obligatno za svu školsku djecu svakog četvrtka. Tako će 1. IX. biti u Kreševu uve-

deno obligatno tjedno kupanje za 150 školske djece, potpuno besplatno.

»Bitovnja« je na izletu proslavila još jedan važan dogadjaj u našem društvenom radu. Odlučeno je, da se odmah sutradan pristupi rušenju stare kućetine (konaka), koja je na društvenom zemljištu, i koja mora ustupiti mjesto budućoj najmodernijoj zgradi Kreševa. Danas već konaka više nema, a čitave gomile građevnog materijala, koji je zakrio čaršiju pokraj gradilišta, jasnim su dokazom, da se »Bitovnja« ne šali. Materijal se dovozi i dalje a dom, čiji nacrt smo donijeli u prošlom broju »Hrv. planinara«, mora biti do konca rujna pod krovom.

To je uspjeh našeg 4-godišnjeg rada a o daljnjim uspjesima ne ćemo zaboraviti obavijestiti naše planinare.

Vinko Milošević
tajnik »Bitovnje«

MARKACIJA PLANINARSKIH PUTOVA

Hrvatsko planinarsko društvo, podružnica »Zagradski vrh« u Bribiru provela je markaciju svih važnijih puteva i staza u svom planinarskom kraju i to naročito onih, koji vode na Zagradski vrh.

Markirali su slijedeće puteve i staze:

1. Kolni put Lič—Ravno—Lukovo do planinarskog doma.

2. U kraju t. zv. Dražulje idući od Liča prema Ravnom postavljena je drvena ploča sa znakom strjelice na kolni put, koji se odvaja prema Grižanima i otuda markirana najkraća staza do Zagradskog vrha, a s njega do planinarskog doma u Lukovu.

3. Postavljena je nadpisna ploča sa strjelicom prema Zagradskom vrhu kod belgradske lugarske kuće na t. zv. Stupu na kolnom putu Lič—Lukovo. Od te lugarske kuće postavljene su markacije do Zagradskog vrha.

4. Postavljena je nadpisna ploča sa strjelicom prema Zagradskom vrhu u kraju Ravno Zagradi, t. j. na križanju, gdje se odvaja kolni put, koji vodi do ispod Zagradskog vrha i po tom putu označena je markacija do Zagradskog vrha.

5. Isto tako postavljena je nadpisna ploča sa strjelicom na kolnom putu, koji se odvaja u kraju zvanom Vrh Lukova prema Bribirskoj Viševici i provedena markacija puta do Viševice.

Sadržaj: Brezovečki: Jugoistočna stijena Velikog kuka (1850 m) na Čvrsnici (sa 2 slike), str. 225. — Rengjeo I.: Južne hrvatske planine, str. 232. — Čurčić V.: Pećine u okolini Sarajeva (sa 7 slika), str. 246. — Lukić-Roki P.: U Glamoču i okolo njega, str. 259. — Izvještaj Glavne skupštine Središnje uprave H. P. D., str. 257. — Prilozzi: Čvrsnica, Stijene u dolini Grabovice (M. Dragman). — Jugoistočna stijena Velikog kuka (M. Dragman). — Planinarska kuća pod Vel. Vilincem (M. Dragman).

»Hrvatski Planinar« izlazi 12 puta na godinu i to u prvoj polovici mjeseca. Pretplata stoji godišnje: za društvene članove Din. 50.— (daci i naučnici plaćaju Din. 40.—), za nečlanove Din. 60.—; za inozemstvo Din. 70.—. Pojedini broj stoji Din. 5.—. Preplatu, oglase i reklamacije prima HPD Središnjica u Zagrebu, Varšavska ulica 2a. — Odgovorni urednik: Ivan Rengjeo, gimn. ravnatelj, Križanićeva ulica 4a. — Rukopisi se šalju na urednika. — Izdavač: »Hrvatsko planinarsko društvo« u Zagrebu. — Tiskak »Tipografije« d. d., Zagreb, Preobraženska 6. — Za tiskaru odgovara Ivan Ivanković, Selska cesta 47.

ČLANOVI I PRETPLATNICI!

U poslovniči Hrvatskog planinarskog društva, Zagreb,
Varšavска 2a možete dobiti slijedeća izdanja i plan. karte:

Dr. Josip Poliak:

»PLAN. VODIČ PO VELEBITU« . . . Din. 30.—

Draž. Paulić:

»VODIČ NA PLITVIČKA JEZERA« . . . Din. 15.—

Ing. Jovo Popović:

»KROZ PLANINE BOSNE I HERCEGO-VINE« Din. 20.—

Dr. Gušić i Cerović:

»DURMITOR — TURISTIČKI VOĐ« . . . Din. 6—

Hrvatsko planinarsko društvo:

»HRVATSKE PLANINE« — album . . . Din. 40.—

Ivica Sudnik:

»SAMOBOR« — album Din. 35.—

Radosav Tatalović-Tomić

»GORSKI KOTAR I.« — Plan. turing
karta 1:50.000 Dip. 10.—

Franjo Peyer:

»ZAGREBAČKA GORA« 1 : 50.000

Izdanie: D. Frković | Društvo za umjetnost | Din. 6 —

»SAMOBORSKO GORJE« 1 : 50 000

Izdanje: HPD »Japetić« Dij. 6—

Vladimir Horvat:

»PLAN, KARTA ZAGREBAČKE GORE«

Izdanie: D. Frković — Din. 2 —

TOMISLAVOV DOM

HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA
NA SLJEMENU (1012 m.) TELEFON 90-55

Tomislavov dom sagradilo je Hrvatsko planinarsko društvo na najljepšem mjestu Medvednice (Zagrebačke gore) neposredno ispod piramide na najvišem vrhu Sljemena (1035 m). S doma se pruža prekrasan pogled na sve strane.

Tomislavov dom leži usred prekrasnih šuma, ali je tako položen, da ga sunce obasjava od ranoga jutra do zalaza. Na velikoj terasi doma omogućeno je sunčanje čitav dan. Iz doma mogu se vršiti izleti po čitavoj Medvednici.

Tomislavov dom uređen je savremenom udobnošću. U svim sobama je tekuća hladna voda i električno svijetlo. Do doma vodi autocesta. Autobusna stanica udaljena je od doma 10 časaka laganog hoda. Prvorazredna kuhinja uz umjerene cijene.

Cijene soba:

za članove Hrvatskog planinarskog društva i društava, kojima je priznato pravo reciprociteta:

soba s 1 krevetom od dinara 20.— do dinara 25.—

soba s 2 kreveta od dinara 50.— do dinara 60.—

soba s 2 kreveta i posebnom kupaonom dinara 70.—

za nečlanove dinara 10.— po osobi na dan više,

u sobi s 4 kreveta članovi dinara 12.— po osobi, nečlanovi dinara 15.—.

Cijena opskrbe:

3× dnevno hrana dinara 40.—.

5× dnevno hrana dinara 50.—.

Upute daje:

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO
u Zagrebu, Varšavska ul. 2.-a.
Telefon 65-01

Gosti, koji žele u domu boraviti dulje od 3 dana, moraju se dati pregledati po društvenom liječniku, jer se u dom ne primaju osobe, koje boluju od koje razne bolesti.